

EXPRESIÓN PLÁSTICA/ ADIERAZPEN PLASTIKOA

Zulema ALVAREZ PEREZ DE
ALBENIZ

IKUS KULTURAK LEHEN
HEZKUNTZAKO IKASLEENGAN
DUEN ERAGINA GENERO
IKUSPEGITIK BEGIRATUA /
*INFLUENCIA DE LA CULTURA
VISUAL EN LOS ALUMNOS Y
ALUMNAS DE PRIMARIA DESDE
UNA PERSPECTIVA DE GENERO*

TFG/GBL 2015

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
**/ Grado en Maestro de Educación
Primaria**

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

**IKUS KULTURAK LEHEN HEZKUNTZAKO
IKASLEENGAN DUEN ERAGINA GENERO
IKUSPEGITIK BEGIRATUA**
***INFLUENCIA DE LA CULTURA VISUAL EN LOS
ALUMNOS Y ALUMNAS DE PRIMARIA DESDE
UNA PERSPECTIVA DE GENERO***

Zulema ALVAREZ PEREZ DE ALBENIZ

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Zulema ALVAREZ PEREZ DE ALBENIZ

Izenburua / Título

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik
begiratu / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde
una perspectiva de género

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Nerea De Diego Murillo

Saila / Departamento

Psikologia eta pedagogia saila/Departamento de psicología y pedagogía

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2014/2015

Seihilekoa / Semestre

Udaberrikoa / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapitulu hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Lehen Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Lehen Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikokoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakutsi dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Lehen Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarritzko prestakuntzako modulua/ak hezkuntzak pertsonen garapenen integralean duen garrantzia ezagutzeko eta bizitzeko bidea eman digu. Modu honetan, gure inguruan sor daitezkeen arazoak konpontzeko tresnak eman dizkigu, azken finean, arazo horietaz kontzientzia hartzeko, autokritikoak izateko eta modu egoki batean jokatzeko.

Didaktika eta diziplinako modulua/ak lehen aipatutako tresna horiek egoera espezifiko batzuetan nola erabiltzen lagundu dit. Baita ikuspegi pedagogikoa garatzen ere lagundu dit. Diziplina bakoitza mundu bat da, eta moduluak, bakoitzean oinarritzkoak diren ezaguerak irakatsi dizkit, gero, irakasle lanetan horiek modu argi eta esanguratsu batean irakatsi ahal izateko. Gainera, ikasitako zenbait diziplinak gradu bukaerako lan hau aurrera eramateko behar nuen pentsamendu kritikoa garatzea lagundu didate.

Halaber, Practicum modulua/ak proiektuaren xedea praktikara eramateko bidea eman dit. Modu honetan, egoera ezberdinak eta anitzak behatzeko aukera izan dut, eta nire proiektuan ateratako emaitzak oso esanguratsuak suertatu dira horiei esker. Nire lanaren gaiari dagokionez, praktiketan ikus kulturak ikasleengan duen eragina antzemateko aukera izan dut. Nahiz eta ez konturatu, haien eguneroko jarreraren atzean estereotipoak, genero rolak, komentario matxistak nabarmentzen dira. Practicumean aurrera eramandako proposamenak eragin hori gutxitzeko eta haurrengan pentsamendu kritikoa garatzeko bidea eman dit. Baina pentsamendu hori ez da bakarrik garatzen, eta eskolak eta hezkuntzak orokorrean, garapen horretan zeregin handia eta baliogarria dauka.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Introducción” eta “Conclusiones” atalak, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen duen arabera, Graduaren bukaeran hizkuntza koofizial bat ezagutzen duten ikasle elebidunek C1 maila ere izan behar dute erkidegoaren beste hizkuntzan, alegia, gure kasuan, euskaran. Hori dela eta, euskaraz

hizkuntza gaitasuna erakusteko, hitzaurrea eta lanaren marko teorikoa gure hizkuntzan idatziko dira.

Laburpena

Ikus kulturak eta honek bidaltzen dituen mezu estereotipatuak, sexistak haurrengan oso eragin handia dauka, eta zoritxarrez, beren identitatea horren arabera garatzen da. Lan honetan proposamen didaktiko bat aurrera eraman da 6. LHko ikasleekin, zeinak xede nagusia ikus kulturaren eragin hori identifikatzea duen, eta beraz, genero ikuspegi batetik ikasleek horrekiko duten kontzientzia eta pentsamendu kritikoa garatzea. Proiektua saio ezberdinetan garatu da eta bertan ariketa eta dinamika askotarikoak egin dira, zeinetan ikasleen hausnarketak sustatu diren. Ikasleei genero ikuspegitik gure gizartean dauden familia, bikote, bizitza estiloak, izaera, eta abarren eredu mota guztiak eskaini zaie, horiek guztiak ezagutzeko, errespetatzeko, eta horien arabera beren identitate propioa eratzeko. Ikasleek irudiz inguraturik daude, eta hauek bidaltzen dituzten mezu inplizituak beren jarrera eta jokabideetan eragina dutela konprobatu izan da. Hala ere, mezu horien kontzientzia dute, eta ahal izan duten heinean, estereotipo, matxismo, genero rol horiekin apurtzen saiatu dira, beraz, hein handi batean ikasleek pentsamendu kritiko hori garatu dutela esan dezaket.

Hitz gakoak: ikus kultura, estereotipoak, sexismoa, genero ikuspegia, hezkidetza.

Resumen

La cultura visual y los mensajes estereotipados, sexistas que esta envía, tienen una gran influencia sobre los niños y las niñas, y por desgracia, su identidad se crea basándose en dichos mensajes. En este trabajo se ha llevado a cabo una propuesta didáctica con alumnos y alumnas de 6º de primaria, la cual tiene como objetivo principal identificar dicha influencia de la cultura visual, y por lo tanto, desde una perspectiva de género, quiere desarrollar en el alumnado una conciencia y pensamiento crítico sobre el tema. El proyecto se ha desarrollado en diferentes sesiones, donde se han realizado diversas dinámicas y ejercicios, promoviendo siempre la reflexión por parte de los alumnos y alumnas. Se les ha ofrecido, desde una perspectiva de género, todos los modelos de familia, pareja, estilos de vida,

personalidades, etc. que existen en nuestra sociedad, para conocerlos, respetarlos y crear su propia identidad a partir de ellos. A los alumnos y alumnas les rodean las imágenes, y se ha podido comprobar que los mensajes implícitos que estas mandan influyen en su comportamiento. Aun así, son conscientes de esos mensajes y han intentado romper con los estereotipos, el machismo, los roles de género que conllevan, por lo tanto, en cierta medida, han desarrollado ese pensamiento crítico.

Palabras clave: cultura visual, estereotipos, sexismo, perspectiva de género, coeducación.

Abstract

The visual culture and the stereotyped and sexist messages that it sends, have a big influence in children, and unfortunately, their identity is created by those messages. This project has been carried out with 6th grade students, and its principal aim is not only to identify the influence of the visual culture, but also to make children be able to develop a critical thinking about this issue from a gender perspective. The project has been developed in different sessions, in which we have been done diverse exercises and dynamics. The purpose of these sessions was to promote children's reflection. Furthermore, the project has offered children a perspective of all models of family, partners, life styles, and personalities that exist in our society, so that they could be able to know and respect them and to have the chance to create their own identity. The images are around the children, and I have been able to check out that the implicit messages they send have an influence in their behaviour. Even so, they are aware of these messages and they have tried to break the stereotypes, the male chauvinism and the gender roles that hidden behind them. So, we can say that they have developed the critical thinking.

Keywords: visual culture, stereotypes, sexism, gender perspective, coeducation.

Índice

Introducción	1
1. Marko Teorikoa	4
1.1. Generoa eta sexua	4
1.1.1. Genero ikuspegia	6
1.1.2. Genero estiloak	7
1.1.3. Identitate sexuala	7
1.1.4. Joera sexuala	8
1.1.5. Genero rolak	9
1.2. Estereotipoak eta aurreiritziak	11
1.3. Hezkidetza hezkuntzan eta hezkuntzatik at	14
1.4. Ikus kultura	19
1.4.1. Ikus kultura hezkuntzan	20
1.4.2. Estetika, gorputzaren irudia	22
1.5. Feminismoa	24
2. Materialak eta metodoak	27
2.1. Sarrera	27
2.2. Helburuak	27
2.3. Metodologia	28
2.4. Proposamen didaktikoa	29
3. Emaitzak eta eztabaidak	50
Conclusiones	65
Referencias	69
Eranskinak	71
Eranskina I	71
Eranskina II	73
Eranskina III	76
Eranskina IV	79
Eranskina V, ikasleen erantzunak (Glosategiak)	80
Eranskina VI, ikasleen erantzunak (Genero rolak ariketa)	89
Eranskina VII, ikasleen erantzunak (Disneyko galdetegia)	93
Eranskina VIII, ikasleen erantzunak (Iragarkien fitxa)	129
Eranskina IX, ikasleen erantzunak (Frankismo garaiko fitxa)	141

INTRODUCCIÓN

Antecedentes

El tema que se va a abordar en este trabajo se basa en las consecuencias que tiene la cultura visual en los niños y las niñas desde una perspectiva de género. Así, este trabajo va a consistir en la elaboración de una propuesta para trabajar con el alumnado dichas consecuencias y por lo tanto, trabajar también la igualdad de género desde el punto de vista de la educación artística. Bajo mi punto de vista es tanto importante como necesario trabajar este tema en la escuela, ya que el mundo visual que rodea la infancia está cargado de estereotipos, imágenes sexistas, estéticas idealizadas, etc. y todas ellas influyen en su forma de pensar y por lo tanto, en su forma de actuar y de socializarse. Por eso, creo que es imprescindible trabajar en ello para poder crear a un alumnado con pensamiento crítico, y en consecuencia hacer que sea consciente de las influencias que la cultura visual tiene sobre él.

Además, si queremos conseguir que ese pensamiento tradicional (que distingue el género entre hombres y mujeres y a la vez atribuye a cada uno de ellos unos estereotipos específicos) cambie, debemos empezar a trabajar en ello desde la escuela, y no dejarlo para más tarde. De hecho, el alumnado en primaria ya está lleno de estereotipos, y empezar a romperlos desde ese momento podría marcar la diferencia.

Este tema me resulta muy interesante, ya que hace varios años hice un curso relacionado con la igualdad de género¹. Este curso tenía el objetivo de formarnos tanto en lo teórico como en lo práctico. Analizamos casos de desigualdad y reflexionamos sobre la intervención que se podría hacer como monitores de tiempo libre. A pesar de ser un curso dirigido a personas que recientemente habían obtenido el título de monitor/a de tiempo libre, pude ver lo poco que se trabaja en la escuela este tema.

---

¹ *Igualdad de oportunidades, en ocio y tiempo libre*. Curso ofrecido por el Gazteleku (centro juvenil) de Villava el año 2013. El objetivo era darnos información sobre la igualdad de género en diferentes ámbitos, para luego trabajar en una “berdinteka” (ludoteca basada en la igualdad) dirigida por el ayuntamiento.

Con esto no quiero decir que el profesorado no tenga en cuenta la igualdad entre los alumnos/as, sino que no se trabaja en profundidad el tema como tal.

También llamó mi atención la asignatura realizada en la carrera en el 3º curso, *“Recursos de las artes para la educación”*, donde pudimos analizar diferentes propuestas didácticas que se han realizado en relación con la igualdad de género. Muchas de ellas trabajaban en profundidad la ruptura de los estereotipos y la negativa influencia de la cultura visual en el alumnado. Todas ellas me resultaron muy interesantes, y por eso he realizado una propuesta durante las prácticas de este último semestre para trabajar y profundizar en este tema.

Además, en las últimas prácticas escolares que realicé pude ver la influencia de la cultura visual en el alumnado en muchos ámbitos: en la manera de jugar y en los juegos que utilizan, el material que llevan a clase (estuche, mochila), la ropa que visten, la manera en la que se tratan entre ellos según su sexo, etc.

Por todo ello, como antes he mencionado el trabajo se basará en la realización de una propuesta didáctica que trabaje la influencia de la cultura visual en el alumnado, y abordar el tema desde un punto de vista de igualdad de género.

Objetivos

Los siguientes son los objetivos que pretendo cumplir con mi trabajo:

- Realizar una propuesta didáctica para trabajar con los alumnos y las alumnas la influencia de la cultura visual que les rodea desde el punto de vista de la igualdad de género.
- Investigar y reflexionar sobre la influencia que ejerce la sociedad frente al alumnado, y en consecuencia, en su forma de actuar.
- Observar la manera de comportarse que tienen los alumnos y las alumnas desde una perspectiva de género, para así poder reflexionar en cómo se puede incidir para inculcarles una educación en igualdad de género.
- Dar a los alumnos y las alumnas la oportunidad de reflexionar sobre el tema de la desigualdad entre géneros, a la vez que se le guía, para que sea él/ella quien tome una actitud frente al tema.

- Ofrecer a los alumnos y las alumnas un comienzo en la educación sexual y la educación de géneros, para que sientan interés y ganas de formarse más en ellas.

Cuestiones

Estas son las cuestiones que guiarán el trabajo de fin de grado:

- ¿Cómo se trabaja la cultura visual desde la perspectiva de género, o desde la coeducación?
- ¿Por qué es tan necesario trabajar este tema con el alumnado de primaria? ¿Es conveniente trabajarlo a estas edades?
- ¿El alumnado tiene muchos estereotipos? ¿Cómo trabajaríamos para romper dichos estereotipos?
- ¿Por qué este tema no se trabaja con la profundidad que se debería? ¿Se tiene miedo a abordar este tema con el alumnado?
- ¿Qué conclusiones sacaríamos al profundizar en el tema del género?

1. MARKO TEORIKOA

1.1. Generoa eta sexua

60. hamarkadan, *Robert Stollerrek* (1973) eta *Gayle Rubinek* (1975) emakume eta gizonen arteko ezberdintasun sexual naiz sozialak aztertu zituzten. Generoen arteko hierarkia horretan aldaketak proposatzen dituzte, hau da, emakumeak eta femeninoa den guztia baztertzek, diskriminatzek edota alde batera uzteak deuseztatzen dute.

Sonia Montecinek eta *Alexandra Obachek* (1999) sexua eta generoaren inguruko eztabaidak nolakoak izan ziren aipatzen dute. Hasieran, sexua eta generoa definitzerako orduan, bi hitzen arteko alderaketa eman zen. Alde batetik, emakume eta gizonezkoei atxikitzen zitzaizkien aspektu psiko-soziokulturalei egiten zien erreferentzia generoak. Beste aldetik, sexuak gure espezieko emea eta arra ezberdintzen dituen ezaugarri anatomofisiologikoei egiten zien erreferentzia.

Honen harira, eztabaidek aurrera egin ahala, subjektuak genero rolak eta identitateak bereganatzen dituelako ondorioa iritsi ziren. Hau da, identitate pertsonal baten existentzia frogatu zen. Gizarteratze prozesuaren bitartez, identitate horrek bere generoari dagokion ahalmenak, motibazioa, eta abar bereganatuko zituen. Hala ere, ikusmolde hau laster zalantzan jarri zen. Izan ere, ikuspegi honek ez zuen pertsonen arteko genero ezberdintasunak azaltzeko gaitasunik.

Generoaren kontzeptua aldatu egin da denboraren poderioz, eta jakina, gero eta kontzeptu konplexuagoa da. Honen harira, *Janine Andersoni* egiten diote erreferentzia (Montecino & Obach, 1999, pág. 32). Izan ere, Andersonek esan zuen bezala (1996), “atzoko slogan errazek jada ez dute balio”. Berak dioenez, kontzeptuaren inguruan polemika asko egon da, eta horrek kontzeptuaren konplexutasuna dakar.

Konplexutasunaz aparte, generoaren inguruko teoria ezberdinez hitz egiten digute (Montecino & Obach, 1999). Alde batetik, sexua eta generoa ezberdintzeko balio izan zuen teoria aipatzen dute. Naturala eta aldaezina dena sexua da, eta generoa berriz, kulturala eta aldakorra dena. Beste hitz batzuekin esanda, sexua ezaugarri biologikoen araberakoa da, hau da, arra edo emea izatea. Generoa, ordea, ideien, sinesmenen, usteen multzoa da, zeinak oinarri bezala ezberdintasun sexuala hartzen duen, horrela,

maskulinoa eta femeninoa ezberdintzen dira. Beraz, bi definizio hauetatik ondoriozta daiteke bi kasuetan aipatzen diren ezberdintasunek ez dutela esanahi berdina.

1. Taula. Sexua eta generoaren arteko aldeak.

Sexua	Generoa
Ezaugarri biologikoa du.	Eraikitze kulturala da.
Aldaezina da.	Aldakorra da.
Genetikoki transmititzen da.	Belaunaldiz belaunaldi transmititzen da.
Diferentziaren oinarria da.	Ezberdintasunaren oinarria da.
Diferentzia ≠ Ezberdintasuna	

Sexu/generoaren binarismoari kritika egiten dion teoriak soilik bi generoen existentziaz hitz egiten du; femeninoaz eta maskulinoaz, zeinak kategoria mugiezin eta unibertsaltzat hartzen dituen. Bata bestearekiko baztertzailatzat hartzen ditu, nahiz eta Jane Flaxek (1992) esan zuen bezala, “subjektibazio prozesuak intergenerikoak dira”. *Soilik bi genero existitzen diren edo ez eztabaidatzen* duten teoriak, ordea, generoa giza prozesu eta fenomeno guztiak analizatzeko kategoria gisa erabiltzen dute, rol eta identitate kontuetara gutxitu ordez.

Baita *genero aurretiko subjektu edota identitate pertsonal baten existentziaren ideien* aurkako teoriak ere azaldu dira. Teoria azken honen ustez, generoa sortu aurretik identitatea sortzea ezinezkoa da.

Nola iritsi gara ezberdintasun egoera horretara? (ikus 1. taula). Argi dago, eta definizioak esaten duten bezala, sexu eta genero kontzeptuak nahasteagatik gertatu dela. Hau da, sexu espezifiko bati ezaugarri sozial aldaezin bat atxikitzen zaionean ezberdintasunaz ari gara.

Gizarteak dituen nahaste horien ondorioz rol sexualak sortzen dira. Rol sexualak sexu espezifikoa duen edozein pertsonarentzat egokiak diren arauak, printzipioak eta jarrera sozialak dira. Ondorengo taulan ikus daitezke gure gizartean ditugun rol sexualak:

2. Taula. Rol sexualak. Maskulinoa Vs Femeninoa.

MASKULINOA	FEMENINOA
Oldarkorra	Haurrak gustuko ditu
Handinahia	Femeninoa eta bihozbera
Analitikoa eta adierazkorra	Ez du lengoaia zikina erabiltzen
Atletikoa eta lehiakorra	Balakaria, melenga
Maskulinoa, menderatzailea	Sineskorra
Indartsua, boteretsua	Leiala eta otzana
Independentea eta indibidualista	Atsegina, maitagarria
Bere buruarekiko konfiantza	Samurra eta ulerkorra
Izaera indartsua eta ausarta	Bizia, sutsua
Etiket kanpo lan egin	Etxeko lanak egin
Erabaki garrantzitsuak hartu	Seme-alabak/pertsona zaharrak zaindu

Rol sexualak atxikitzeak ez du bi sexuen arteko ezberdintasuna ekartzen, baizik eta 2. taulan ikus daitekeen bezala, rol maskulino zein femeninoei buruz egiten diren balorazio ezberdinak eta desegokiak dira sexuen arteko ezberdintasun hori markatzen dutenak. Baina, nork egiten du balorazio desegoki hori? Gure gizarteak pertsonen balioa ezartzen du beren sexu/generoaren arabera. Honen arrazoi nagusia gure gizartearen sistema patriarkala da, non gizonak (maskulinoa) emakumeak (femeninoa) baino garrantzi handiagoa duten.

Kontua ez da hemen bukatzen, izan ere, sistema patriarkal batean sinesteak sistema androzentriko batean bizitzea dakar. Gizona gauza guztien zentroa bihurtuko da, soilik berak egin behar dituen gauzak garrantzitsutzat jotzen direlako, eta beraz, soilik gizonen beharrak eta esperientziak kontuan hartuko dira. Modu honetan, emakumeenganako diskriminazioa sortzen da.

1.1.1. Genero ikuspegia

50. hamarkadan genero kontzeptua gizarte zientzien munduan entzuten hasten da, eta noski, feministen hitzaldietan zentzu berri batekin agertzen da. Hala ere, kontzeptuak

indarra eta eragina izaten hasten du 80-90. hamarkadetan (Latinoamerikan). Beraz, intelektual feministek eskolan eta politikan genero ikuspegia kokatzea lortu zuten.

Horrela, *Susana Gambak* (2008) aipatzen duen bezala, genero ikuspegiak honako hau esan nahi du: alde batetik, generoen artean ematen diren boterezko erlazioak ezagutu nahi ditu, zeina gehienetan gizonezkoen onurako eta emakumezkoen kaltetan den. Beste aldetik, botere erlazio horiek historikoki eta sozialki eratuak izan direla onartu nahi du.

Kontzeptuak esaten duen bezala, genero ikuspegia gizon eta emakumeentzako eraikitze kultural eta sozialak ikertzen dituzten metodologia da, femeninoa eta maskulinoa dena identifikatzen duena. Honek generoen artean dagoen botere banaketa ezberdina sortzen du.

Ikuspegi honek generoak pertsonen aukeretan, rol sozialetan eta beste pertsonenganako harremanetan nolako eragina duen aztertu nahi du. Modu honetan, genero ikuspegiak generoen artean dagoen hierarkia apurtu nahi du, eta ondorioz gizon eta emakumearen eredia zein derrigorrezko heterosexualitatea gizarteak eraiki dituen ideiak direla ikustarazi nahi du.

1.1.2. Genero estiloak

Genero estiloak sexu baten edo bestearen berezko bezala ezagutzen ditugun hitz egiteko eta jokatzeko era kulturalak dira. Izan ere, gure jokatzeko erak munduarekiko dugun ikuspegia erakusten du. Genero estiloa errealitate kultural batetik dator, beraz, hauek historikoak dira, eta denboraren poderioz eboluzionatzen dira, talde sozial batetik beste batera transmititzen dira. Hau da, genero estiloak bereganatzen dira, ez dira jokatzeko era innatoak, naturalak, baizik eta gure kulturak femenino eta maskulino bezala onartzea erakutsi dizkigun kodigoak dira.

Honen harira, nahiz eta gure kulturak genero estilo maskulinoa gehiago baloratzea erakutsi digun, genero estiloak estilo kultural ezberdintzat hartu behar ditugu, baina ez estilo hierarkikoak bezala.

1.1.3. Identitate sexuala

Identitate sexualak indibiduo bakoitzaren errealitate psikikoari egiten dio erreferentzia. Sexua alde batera utzita, pertsona bakoitzak bere identitatea dauka, bere ezaugarri fisikoekin bat etor daitekeena edo ez. Bere eraketan faktore fisikoak zein psikikoak eragina izan ditzakete.

Pertsonaren identitatea sexu biologikoarekin bat etortzen ez denean, “transexualismo” kasu baten aurrean egongo ginateke. Kasu honetan, gerta daiteke pertsona hori medikuntzaz baliatzea sexu genitalen aldaketa egiteko.

Faktore psikiko eta biologikoez aparte, faktore diskurtsiboak ere esku hartze garrantzitsua du identitatearen eraketan. *Judith Butler*rek (1990), identitate finkoaren inguruko planteamendu interesgarri bat egiten du. Identitatearen ikusmolde linguistiko batetik abiatuta “ni eta nire ekintzak eraikitze diskurtsiboa bezala” ikusten ditu. Identitate femenino eta maskulinoak “ekoizpen ekintzaileak” dira (Butler, 1990). Teoria honek honako hau esaten du: hitzaren erabilera eginiko ekintza (*performed*) bezala ulertzen da, hizkuntzaren bitartez “zer egiten dugunaren” esanahia finkatzen den heinean (Austin, 1962).

Izan ere, hitz egiten dugun bakoitzean “gauzak egiten” ditugu, eta munduan aldaketak sortzen ditugu, baieztatzen, hitzematen, galdetzen, ohartarazten, mehatxatzen dugun heinean (Austin, 1962).

Sexuari dagokionez, gure buruei erreferentzia egiterakoan erabiltzen dugun hitzaren “egitekoa” da gure identitatea eraikitzen duena (Butler, 1990). Beraz, identitatea ni eta nire jokaeraren arabera “aldakorra den eraikitze diskurtsiboa” da. Orduan, gizona edo emakumea “sentitzea” testuinguru kultural batean ematen den prozesu ekintzaile baten ondorioa da.

1.1.4. Joera sexuala

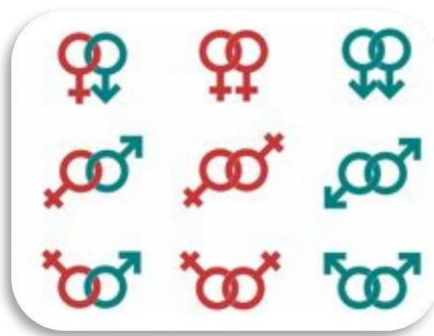
Sexualitatearen joera eta identitate sexuala bi kontzeptu guztiz kontrakoak dira. Joera sexualak zure sexu berdineko edo ezberdineko pertsonenganako sentitzen den erakarpen sexuala, emozionala, erromantikoa edo afektuzkoarekin zerikusia du. Modu honetan, 3 joera sexual ezberdintzen dira: heterosexualak, homosexualak eta bisexualak.

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratu / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

Argi dago azkeneko bi termino hauek zalantzan jarri direla. Homosexualak edo bisexualak diren pertsonak izaki ezberdintzat hartzen dira, heterosexualitatea ez den beste espezie batekoak izango balira bezala. Ideia honek “hegemonia heterosexual” baten aurrean egotera eramaten gaitu.

Hala ere, joera sexual anitz daude; hala nola, asexualak, sexu joerarik ez dutenak dira. Pansexualak, denen gura dutenak dira. Azken hauen barruan transexualak kokatuko genituzke.

Orientazio sexuala, beraz, jokabide sexualetik desberdindu behar da, hala nola sentimenduei eta norberak bere buruaz duen kontzeptuari egiten diolako erreferentzia. Beste gauza desberdin bat norberak duen orientazio sexuala jokabideetan adieraztea edo ez izango litzateke .

1. Irudia. Joera sexual ezberdinak (sinboloak).

1.1.5. Genero rolak

Gizarteak, gizona edo emakumea izatearen arabera, ezartzen dituen egitekoak, itxaropenak eta arauak zehazten dituztenak dira genero rolak. Modu honetan, rol hauek egitura sozialean posizio bat suposatzen dute, eta baita gizon eta emakumeengan onartuak izango diren funtzio espezifiko batzuen adierazpena ere.

Genero rolek zuzenean harremanen eremuetara daude elkar erlazionaturik, eta hauek denbora eta espazio ezberdinak adierazten dituzte. Hurrengo taulan ezberdintasun horiek ikus ditzakegu:

3. Taula. Atxikitako rolak, denbora eta espazio ezberdinetan.

	FEMENINOA	MASKULINOA
ESTERETIPOAK	Ahultasuna	Indarra
	Dependentzia	Independentzia
	Sentikortasuna	Objektibotasuna
	Emozioak, intuizioa	Erabakitasuna, arrazoa
ROLAK/ DENBORAREN ETA LANAREN ZATIKETA SEXUALA	Ugalketarekin erlazionatuak	Ekoizpenarekin lotuak.
	Denbora zirkularra: ez du ez hasierarik ez bukaerarik	Hasiera eta bukaera duen ordutegia
	Ez du ordutegirik, baina sistematikoa da	Ordutegia dauka
	Ez du balio soziala	Balio soziala dauka
	Ez du erabileraren balioa, estatistika ofizialetan ez dago integraturik	Erabilpenaren balioa dauka, eta balio ekonomikoa ere
		Ondasunak eta zerbitzuak ekoizten ditu
ESPAZIOAK	Etxekoa	Publikoa
	Ikusezina	Ikusgarria
	Itxia	Irekia
	Isolamendu espazioa	Erlaziozko espazioa
	Erlazio sozial eskasak	Botere sozialaren espazioa

Rol femeninoak, 3. taulan ikus daitekeen bezala, ugalketa, heziketa, zainketa, eta abarrekin erlazionaturik daude, eta horiek guztiak etxeko eremuaren barruan ematen dira. Rol maskulinoak, berriz, eremu publikoan ematen dira eta ekonomiaren ekoizpena eta mantenuarekin loturik daude.

2. Irudia. “Princesas Disney caídas”, Dina Goldstein (2009).

Rol hauek guztiek gure identitatea apurtzen dute, jarrera, funtzio eta egiteko sozial espezifiko bat izatera behartzen gaituzten heinean. Rolak gizon eta emakumeek egin behar dutenaren sinesmenaren bitarte transmititzen dira, eta sinesmen horiek estereotipoak deitzen dira.

1.2. Estereotipoak eta aurreiritziak

Giza talde batzuei buruz eremu sozial eta kulturalaren bitartez egiten ditugun irudi sinplifikatuak eta orokortuak dira estereotipoak, zeintzuk sinesmen, jokaera eta aurreiritzietan oinarritzen diren. Ideia hauek zabaltzen dira eta gehiengoak horiekin bat etortzen da, eta azkenean, taldekotzat hartzen diren pertsonen erantzen zaizkie. Estereotipoen atxikipen hori kategorioa, nazionalitatea, etnia, adina, sexua, joera sexuala, eta abar ezberdina dutenei egiten zaie.

Begoña Martinezek esan zuen bezala (1999), “estereotipoak garai guztietan eta talde sozial eta kultural guztietan existitu dira, nahiz eta haien edukia (ezaugarriak, baloreak, rolak, etab.) aldatu den”. Beraz, estereotipo bat existitzeko, beharrezkoa da talde espezifiko hori identifikatzeko eta klasifikatzeko ezaugarri, portaera batzuk egotea, eta noski, beste taldeengandik bereizteko balio duten ezaugarriak izatea.

Estereotipoak hiru prozesuen ondorioz ematen dira: mailaketa, konparaketa eta atribuzioa. Hauek harreman interpersoneletan (bi pertsona edo gehiagoren arteko harremanetan) gertatzen dira, harreman horietan atentzioa eta interpretazioa jartzen

dugunean, pertsonen arteko antzekotasun eta ezberdintasunez ohartzen gara (Martinez, 1999).

Berdina gertatzen da taldeen arteko harremanetan, identitatearen eta konparaketa sozialaren prozesua garatzen delarik. Hau da, zu talde batekoa sentitzen zaren heinean, beste talde ezberdin bateko kideekin konparaketa ematen da, bi taldeen arteko ezberdintasunak antzematen dituzularik.

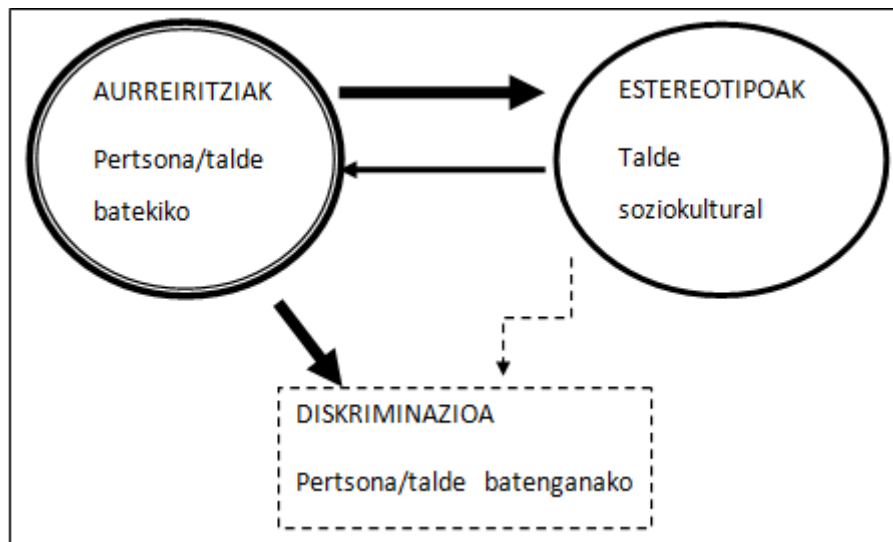
4. Taula. Talde batzuei atxikitzen zaizkien estereotipoak².

TALDEA	ESTEREOTIPOAK
Emakumea	Etxeko andrea, beti ederra, eraman handikoa, fina, mendekoa, sentikorra, objektu sexuala, txolina, otzana, samurra.
Gizona	Langilea, azkarra, indartsua, ez du negarrik egiten, ausarta, familiaren burua, hornitzailea, arriskuak gustatzen zaizkio, oldarkorra.
Adineko pertsonak	Moldakaitz, gaixobera, mendekoak eta antzutzat hartzen zaie.
Arrazak	Ezberdintasun etniko eta kulturaletan oinarritzen dira, kolore, jatorri edota kultura txartzat hartuz. Terrorista, gaizkile edota tuntuntzat hartzen zaie.
Klase sozialak	Pobreak ezjakintasuna eta delinkuentziarekin erlazionatzen dituzte. Aberatsak harrokeria eta larderiarekin. Ama ezkongabeak jokabide leuna izatearekin erlazionatzen dituzte.

Prozesu hauen guztien oinarrian talde bakoitzaren baloreak egongo lirateke. Prozesu hauen bitartez talde ezberdinetako taldeen harremana sendotu beharko litzateke, baina askotan kontrakoa gertatzen da, eta bi taldeen artean etsaitasuna joera dago.

Taldeen arteko etsaitasuna *aurreiritziekin* lotuta dago, eta azkenean gerta daiteke horrek mespretxu eta liskar egoeretara eraman gaitzakeela, eta beraz, egoera horrek diskriminazio egoera batean bukatu dezake.

² 4. taulan agertzen den informazioa Wikipedia webgunetik aterata dago [Erabilgarria hemen (2015/02/09): http://es.wikipedia.org/wiki/Estereotipo#Ejemplos_de_estereotipo_de_grupo].

3. Irudia. Estereotipo, aurreiritzi eta diskriminazioaren arteko erlazioa.

Aurretik aipatu dudan moduan, estereotipoak oso lotuak daude genero rolek. Izan ere, azken hauek haurtzaroan bereganatzen dira, gehienbat familiaren barruan. Jaiotzerakoan haurrak ez du identitatetik, bere inguruarekin harremanetan jartzen denean hasiko da bere identitate pertsonala naiz sexuala garatzen.

Pilar Alfonsok eta Juan Pablo Aguadok egindako ikerketetan (2012) haur baten hazkundean estereotipoak nola garatzen diren azaltzen dute. 18 hilabete dituenen bere sexuaren arabera lehentasunak nabaritzen dira: soineko, ekintza, jostailuetan bi mota ezberdintzen ditu. Bi urte eta erdi dituenen, bere burua kategoria sexual batean kokatzen du, halako esaldiak esanez: “nire aita bezalakoa naiz”, “nire ama bezalakoa naiz”. Honek ez du soilik besteen identitate sexual eta generoaren ezagupena suposatzen, baita bere buruaren ezagupena ere suposatzen du. 3 urteetatik aurrera, identitate sexuala eta genero kontzeptuak guztiz ezagutzen ditu, bere lehentasun eta iritzi propioak definitzeko: “soineko hau ez dut jarriko neskak eramaten dituztelako”, edo “mutilak basatiagoak dira”, etab.

Lehen esan bezala, haurraren garapen hau familiaren barruan ematen da, baina nola gertatzen da? Gurasoak naiz hezitzaileak baloreen eta estereotipoen lehenengo igorleak dira, eta modu honetan gertatzen dela esan zuten (Alfonso & Aguado, 2012):

- Gurasoek beren seme-alaben jarrerarekiko dituzten itxaropenak.

- Gurasoek haien seme-alabekin duten jokabidea, neska edo mutila badira era ezberdin batera jokatzuz.
- Gurasoen arteko harremanak nolakoak diren (amak etxea garbitu, bazkaria prestatu behar du, baina aitak ez; semeak aitarekin futbolera jolasten du, etab.).

Gurasoek seme-alabekiko duten jokabidea hobeto ulertzeko asmoz, oso adibide interesgarri eta argia ematen duten haien ikerketan (Alfonso & Aguado, 2012):

5. Taula. Gurasoen jokabidea, estereotipoen igorpena.

	Neska/Mutila	Jokabidea	Ondorioa epe luzera
Egoera: haurra urduri dago.	Neska bada	Urduri dagoela interpretatzen da, eta lasaitzeko sehaskatzen zaio.	Urduri jartzen bada sehaskatuko dugu eta neska “pasiboa” azalduko da.
	Mutila bada	Jolasteko desioa daukala interpretatzen da, eta berarekin jolasten da.	Urduri jartzen bada mutila “aktiboago” dela erabakiko dugu.

Zoritarrez, estereotipoen transmisio hau ez da familiaren eremuan bukatzen, eskola jarraitzen baitu, nahiz eta nahi gabe egiten den. Eskolan, ikaslearen sexuaren arabera bere jokabidea eta jarrera baloratzen da. Gainera, beste estereotipo berriak ager daitezke, hala nola, eskola porrota, dislexia duena, laguntza behar duena, etab.

1.3. Hezkidetzaz hezkuntza eta hezkuntzatik at

Egunero gure inguruan gertatzen dena esperientzia bihurtzen da, eta beraz, epe luzean, bizitutako ikaskuntzaz hezten gara, are gehiago eskolan. Esperientzia, ikaskuntza, egoera horiek guztiak curriculum ezkutuen barruan egongo lirateke. Askotan, ikasleak ez dira esperientzia horiek gertatzen zaielako kontzienteak, ezta irakasleak genero berdintasunaren kontra doazen baloreetan hezten ari direla ere.

Hauek dira curriculum ezkutu horren barruan egongo liratekeen batzuk (Alicante, 1987):

- Arauak, egiturak eta errutinak.
- Irakaskuntza metodoetan ezagueren egitura inplizituak.
- Matematikako buruketetan nortzuk dira eta nori egiten dion erreferentzia bertan ateratzen den pertsonaia, adibide gramatikalak, eta abar.
- Atsedenaldirako lekuak, espazioak eta bere banaketa.
- Eskolan zuzendariaren papera nork betetzen duen eta nork maila eta arlo ezberdinak.
- Nola eta nork okupatzen ditu eskolako espazio ezberdinak.
- Hitzaldietarako nor gonbidatzen duen eskolak.

Beraz, eskolan dituen bizipenak eta eskolatik kanpo barneratzen duen guztiak osatuko du haurren curriculum ezkutua, eta modu inplizitu eta inkontziente batean, bizipen horiek bere identitatearen parte izango dira.

Honen harira, 1985. urtean, gobernuko laguntzak jasotzen zituzten eskola publiko guztiak mistoak izatera derrigortuak izan ziren. Eskola misto batean neskak eta mutilak daude, eta denek irakasle, espazio, programazio eta eskubide berdinak dituzte.

Hala ere, eskola mistoetan, genero ikuspegitik eredu ezberdinak ematen dira. Badira pentsamolde “tradizionala” duten eskolak, zeinak neska eta mutilekiko jarrera eta itxaropen ezberdinak dituzten, eta azken finean, kultura eta balio maskulinoak unibertsaltzat hartzen dituztenak. Beraz, “eskola mistoa balio eta kultura maskulinoak erreproduzitzen duen, eta neskak eta mutilak joaten diren instituzio patriarkala da. Horregatik, oraindik ez dago mutil eta nesken arteko ezberdintasunarekin apurtuko duen sozializazio erreala” (Alicante, 1987, pág. 13).

Esan dezakegu eskola mistoa genero berdintasun errearen ateetan gelditu dela. Izan ere, eskola mistoa eta hezkidetza terminoak nahastuak izan ohi dira. Neskei arau maskulinora hurbiltzeko aukera gehiago ematen bazaie, arazoa konponduta dagoela uste da. Baina hori ez da hezkidetzaren helburua, aukera berdintasuna ematea baizik (Alicante, 1987).

Hezkidetza, oinarritzat sexuen arteko berdintasuna duen eta sexuenganako diskriminazioa onartzen ez duen hezkuntza metodoa da. Metodo honek ez du onartzen sexu baten eta bestearen artean nagusitasunik ematea, baizik eta ezberdinak garen ideiatik abiatuta, berdintasunean hezte.

Baina, hezkidetza hezkuntza eremuan geratu behar den zerbait da? Ezin dugu hezkidetza soilik berdintasunaren abiapuntutzat hartu, haratago joan beharra dago. Hasteko, hezkidetza bakoitzaren sexuaren eta bere identitatearen onarpenetik hasten da. Horrela, pertsona bakoitzak bere giza identitatea eratu ahalko du egoera positibo eta osasuntsu batetik (Sánchez & Rizos, 1992).

Gainera, hezkidetzak, besteak beste, helburu hauek ditu (Sánchez & Rizos, 1992):

- Bi sexuko pertsonen arteko komunikazioa bermatzea, elkarrekiko errespetua ematen delarik.
- Elkarrenganako dugun elkarbizitza onartzea, eta horretarako, gure hizketa sortzailea izatea.
- Joera sexistak gainditzea, eta noski, maskulinoa eta femeninoa kategoria hegemonikoak eta baztertzaileak bezala ikusten duten ideologiak tea.

Beste autore batzuen arabera, hezkidetzak honako helburuak ditu ere (Alicante, 1987):

- Ez du “maskulinoa” eta “femeninoa” den determinatzen duten ezaugarriak baztertzen, baina osagai historikoak, sozialak, antropologikoak argitu nahi ditu horiek kontuan izateko eta gero modu dogmatiko batean ez irakasteko.
- Tradizionalki emakumezkoenak eta gizonezkoenak kontsideratu diren jarrera eta balioen elkarbizitza da, edozein sexuko pertsona batengan onartuak direlarik.
- Sozialki nagusiak diren ezaguera metodoak kolokan jartzen ditu.
- Komunitate osoa hartzen duen pentsamoldea: gurasoak, irakasleak, haurrak, eta abar.
- Irakaskuntzaren alternatiba globala da. izan ere, irakasten duguna, nola irakasten dugun eta zergatik irakasten dugun zalantzan jartzen du.

Honen harira, zer egoera ematen da eskolan? Lehen esan bezala, historian zehar garatu diren hezkuntza-ereduak sistema patriarkalean oinarritu dira, hau da, maskulinoaren eta femeninoaren arteko hierarkian. Jakina, honek guztiak eragina izan du hezkuntzan. Gaur egun, hezkuntza mistoan genero berdintasuna ematen da, baina generoen hierarkiak iraunkor jarraitzen du, eta hau argi ikus dezakegu estereotipoetan. Beraz, arestian esan bezala, hezkuntzak esku-hartze garrantzitsua du gai honetan. Genero-estereotipoak alde batera utzi behar ditu, eta pertsonetan zentratu behar da, haien hazkunde integrala sustatuz eta haien identitatea sortzeko autonomia utziz. Hauek dira hezkidetzan oinarritutako proposamen batzuk (Alfonso & Aguado, 2012):

- Ikasleek (bai mutilak eta bai neskak) klasean eta klasetik kanpo besteekiko errespetuzko jarrera duten edo ez behatzea.
- Eskolatzearen lehenengo etapetatik joko eta dinamiketan berdintasuna sustatzea. Adibidez, antzerkiak egiten badira neskek mutilen papera egiteko eta mutilak nesken papera egiteko aukera eman.
- Neska eta mutilei jostailuak modu bereizi batean eta generoari begiratu gabe jolasten erakustea.
- Irakasleria sexismoaren kontra lan egiten jakiteko formazioa ematea.
- Gurasoei bideratuak diren eta hezkidetzan oinarritzen diren tailerrak sustatzea.
- Haurrak gustukoak dituzten ikasketak eta lanbideak aukeratzeko motibazioa piztea.
- Familiak gizon eta emakumeen arteko eta etxeko lanen banaketan aukera berdintasunean hezteak.
- Eskolan dagoen aniztasuna aberastasun sozialtzat hartzea.
- Eskola irakasgai guztietan genero ikuspegia txertatzea. Adibidez, irakastea gizonez gain emakume politikoak, zientifikoak, filosofoak, margolariak, eta abar daudela.

Puntu honen hasieran esan bezala, hezkidetzaren kontuan eskolan landu behar den zerbait da? Edo familia eremuan oso gai garrantzitsua da ere? Familia elkarbizitza

eremua da, eta beraz, bere barnean esperientzia eta bizipen oso anitzak ematen dira, gero gure identitatea osatuko dutenak.

Gaur egun, familia ezberdinak existitzen dira, baina bi nagusi egongo lirateke: alde batetik, familia tradizionalean, emakume eta gizonen arteko funtzioak etxean dauden botere erlazioak eta hierarkiaren arabekoak izango dira. Gizona familiaren burutzat dago eta agintea berak dauka. Emakumea, berriz, seme-alaben eta etxearen ardura dago.

Beste aldetik, egoera hau aldatzen ari da, eta berdintasunean bizi nahi duten familiak existitzen dira. Familia hauen elkarbizitza berdintasunezko printzipioetan oinarritua dago, eta seme-alaben zein etxearen ardura bien esku gelditzen da. Modu honetan, seme-alabak kapazak dira emakume eta gizonen arteko funtzioetan ezberdintasunik ez daudela ikasteko, eta ondorioz, beren etorkizuneko jarrera berdintasunetik hurbilago egoteko aukera egongo da.

Berdintasunean oinarritutako hezkuntza emateko, familia eremuan jarrera hauek hartzea komenigarria da (Alfonso & Aguado, 2012):

- Etxeko lanak berdintasunean banatzen dira gizonetan eta emakumeetan.
- Gizon eta emakumeek erabakiak hartzeko eskubide berdina dute (modu bateratu batean egin dezakete).
- Emakumearen iritzia gizonaren bezain garrantzitsuak dira.
- Gizon eta emakumeek atsedenaldirako eskubide berdinak izan behar dituzte (irakurri, lagunekin atera, zinemara joan, eta abar).
- Emakumeak duen lanbidea gizonarena bezain ahaltsua da.
- Seme-alabekiko indarra eta mehatxuak ez dira erabili behar. Ematen diren iritzi ezberdinak eztabaidatu behar dira.
- Seme-alaben artean etxeko lanak modu berdintsu batena banatuko dira.
- Zure seme-alabak beren sentimenduak espresatzen erakutsi. Ez zaie derrigortu behar beren generoaren arabeko rola onartzen.

- Haurrak nahi dituzten jolas eta jostailuak hartzea beren sexuak baldintzatu gabe.
- Emakumea eta gizona izateko modu ezberdinak eta anitzak daudela erakutsi seme-alabei. Horrela, haiek beren identitate propioa garatuko dute.
- Seme-alabek sexualitate modu ezberdinak errespeta dezaten erakutsi behar zaie. Sexualitate arduratsua eta osasuntsua bizitu behar dute.

1.4. Ikus kultura

Urteen poderioz kultura digitalak gorakada galanta eman du, eta horrekin batera, ikus kulturak edo kultura bisualak inoiz baino eragin gehiago dauka gure egunerokoan, izan ere, kultura bisualaren inguruan esparru berriak agertu dira; hala nola, publizitatea, bideojokoak, *internet*, mugikorrak, gure marrazki bizidun gustukoen motxilak, eta abar.

Ikus kulturaren irudi guztiek zerbait esaten dute, nahiz esplizituki ez izan. Denek esanahi bat dute eta mezu bat bidaltzen dute, gizarteak bidalia. Irudiek bidalitako mezu horiek eragina dute gudan, nahiz eta batzuetan mezua ongi ez ulertu, gure inkontzienteak mezua gordetzen du, gehienetan irudi horiek gudan inkontzienteki influentzia sortuz eta gure identitatearen parte bihurtuz.

Haurretan eta nerabeetan oso argi ikusten da ikus kulturak gudan duen eragina. Mundu bisualak garrantzi izugarria du haientzat. Esan daiteke, gaur egun, ikus kulturak gurasoak edo irakasleak baino gehiago hezten dituela haurrak. Haientzat askoz interesgarriagoa da interneten kontatzen dena, gurasoek edo irakasleek esaten dutena baino. Beren ikus kultura super heroi eta printzesetan oinarritua dago, eta hauek gehienbat telebista zein bideojokoetan agertzen dira.

Cesar Flores Rodriguezek (Rodríguez, 2010) esaten duen bezala, telebista baloreen, estereotipoen eraketan, bizitza estiloen, eta abarren eraketan gehien eragina duen tresna da. Nahiz eta sozializazio prozesua bigarren plano batean gelditzen den, telebistaren influentziak horretan eragina du. “Masa hedabideak bakarrik prozesuaren aspektu bat dira, baina gure buruarekiko, besteeikiko eta bizitzarako jarreraren eraketan paper garrantzitsua jokatzen du” (Rodríguez, 2010).

Hedabide, telebista, internet, mugikorretatik jasotzen dugun informazio gehiena bisuala da, eta hauek gure jarrera eta jokabidean eragina dute. Hau da, irudi hauen helburu argia ikusleak manipulatzeko da. Irudiaren autoreak bere iritzia sinestearazi nahi digu irudiaren bitartez, eta hau zenbat eta gehiagotan ikusi, orduan eta sinesgarriagoa bihurtzen da guretzat. Horregatik, baliabide teknologikoen erabilera logikoa egin behar da, eta ez baliabide eksklusibotzat erabili. Izan ere, komunikaziozko tresna indartsu baten aurrean gaude, eta beraz, irudiaren hizkuntza ikasi eta irakastea beharrezkoa da.

Laburbilduz, “hedabideak, orokorrean, lehenengo eskola bihurtu dira, bai gure jarreretik eta bai gure buruaz eta besteengan dugun ikuspuntuarekiko” (Rodríguez, 2010).

1.4.1. Ikus kultura hezkuntzan

Lehenago aipatzen genuen bezala, gure inguruko mundu bisualak inplizituki mezu zehatz batzuk bidaltzen ditu, eta horiek gehienetan mezu estereotipatuak, sexistak, etab. dira. Eskolaren erronka mezu hauen inguruan kontzientzia sortzea eta erabilera on bat egitea izango da.

Nahiz eta irudiek bidaltzen dituzten mezuak negatiboak izan, irudi higarriek (telebistan eta zineman agertzen direnak) funtzio didaktiko ezberdinak dituzte (Rodríguez, 2010):

- Funtzio motibagarria: ikaskuntza materialekiko alde aurretiko jarrera ona eta sentsibilizazioa.
- Funtzio ilustratzailea: azalpenaren laguntza bisuala suposatzen du.
- Finkatze funtzioa: beste komunikabideengandik azaldutako edukiak eusten ditu.
- Analisirako funtzioa: multzoko elementuen ikerketa.
- Funtzio erakusgarria: abstrakzioak modu grafiko batean adierazten ditu.
- Laburpen funtzioa: ahozko azalpenaren sintesia.
- Ebaluazio funtzioa.
- Eztabaidarako funtzioa.

- Berregite funtzioa.

Beraz, non dago muga? Zein punturaino erabili behar ditugu ikus kultura honek ematen dizkigun teknologiak tresna didaktikoak bezala? Zer dakartzate aldaketa hauek? Kerry Freedmanek galdera honi erantzun interesgarria ematen dio. Esaten duen moduan, teknologia hauek ikasleen eta ikus kulturaren arteko harremanean bitartekari bezala agertzen dira. Gainera, Freedmanek esaten duen bezala, “gure oinarrizko curriculum telebista da” (Aguirre & Hernández, 1999, pág. 50). Beraz, ikasleek bere ingurutik antzematen duten guztia teknologiaren bitartez iristen zaie.

Beste aldetik, teknologiaren eragin honek ez du soilik ikasleen ikasteko eta sozializatzeko modua aldatzen, baita irakasleen irakasteko modua ere. Horregatik, irakasleek ere aldaketa hauek kontuan hartu beharko lituzkete eta haien irakaskuntza metodologietan txertatu (Aguirre & Hernández, 1999).

“Gure gizartea trantsizio aldia jasaten ari da eta komunikazioaren eta hezkuntzaren arteko osagarritasuna eta bizikidetza birplanteatzen ari da” (Erro, 2009, pág. 14). Izan ere, mundu audiobisual hau instrumentu sozialki berria eta ahaltsutzat hartzen dugu.

Honen harira, Errok oso argi dauka komunikazioa eta hezkuntza eskutik doazela. Izan ere, hezkuntzak eta komunikazioak bi gai sinple izateari utzi diote, eta bitartekari sozialetan bihurtu dira.

Duela gutxi arte, eskola hezkuntza ereduaren oinarria zen, baina “sare-gizartearekin” lotuak dauden ideia eta prozesu sozialez gainditua izan da (Castells, 1998). Hau da, gaur egun ez da soilik eskolan ikasten, edozein momentu eta tokitan ikas daiteke, interneten alegia (Erro, 2009). Hala ere, horrek ez du esan nahi hezkuntza formalak garrantzia galdu izana. “Izan ere, gaur egun, hezkuntza sektore (formala, ez formala, informala), narratiba (orala, idatzia, bisuala) eta instituzio ezberdinen interakzioa da” (Erro, 2009, pág. 25).

Horregatik, Errok esaten duen bezala, hezkuntza faktore ezberdinen interakzioetan datzala onartu behar dugu. Modu honetan, gaur egungo hezkuntzaren markoan kokatuko zen. Baina eskola nahastua dago, ez du onartzen mundu audiobisual hau “beste kultura” bat dela (Erro, 2009, pág. 24). Izan ere, gaur egun hezkuntzaren ideia

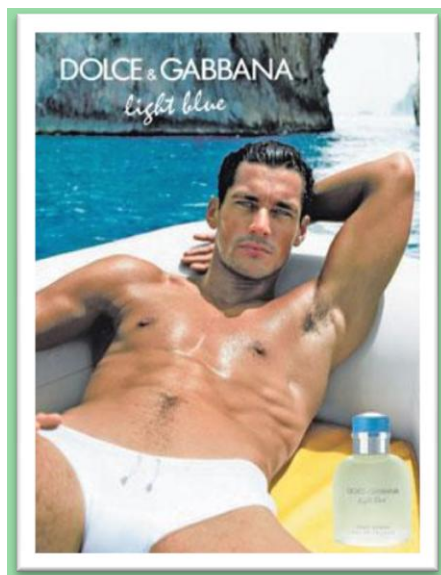
aldatu da, komunikazio estilo ezberdinak lantzen dira irakasteko orduan, eta espresatzeko eta parte hartzeko modu ezberdinak daude.

Beraz, eskola eta mundu audiobisualaren artean dagoen ebakia itxi behar dugu. Irakasteko modua aldatu behar da, kultura audiobisual honek errazten dizkigun teknologiak ondo erabiliz, ikasleen ikasteko metodoa aldatu baita.

1.4.2. Estetika, gorputzaren irudia

Ikus kulturak gizon eta emakumeen artean “edertasun kanona” sortu du. Kanon honen arabera, alde batetik, emakumezkoak argalak, hanka luzekoak, bular handikoak eta abar izan behar dira, eta beste aldetik, gizonezkoak indartsuak, altuak, forma fisiko onekoak izan behar dira. Izan ere, aurretik esan dugun bezala, iragarkietako edozein iruditan, bereziki moda munduko irudietan ateratzen diren gizon eta emakumeak kanon hauek jarraitzen dituzte.

4. irudian ikus daitekeen moduan, perfumearen iragarkian ateratzen dena gizon indartsua da, forma fisikoki onarekin, eta orokorrean perfektua da. Gizon honek iragarkia ikusten duen publikoa seduzitzen du, eta sedukzio horren oinarria perfumea da.

4. Irudia. Dolce & Gabbana. “Light Blue perfumearen” iragarkia.

Hala ere, estetikaren eta gorputzaren irudi perfektua izatearen obsesio hori emakumeen artean ematen da gehienetan. 5. irudian ikus daiteke argi eta garbi gaur egungo emakumeei hedabideak bidaltzen dizkieten mezuak. Gehienetan, mezu hauek

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratu / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

irudi soil baten atzean ezkutatuak daude, baina iragarki honetan mezua zuzenean *sloganean* dago. Gorputz perfektua neska horiek dutena dela esaten du. Beraz, slogan horrekin, gorputz horretatik ateratzen den edonork perfektuak eta edertasunetik at dagoela ulertzen da.

Iragarki hauetan larriena da emakume askok mezu hori hain bereganatua eta barneratua duten, non gorputz “perfektu” horren bila joaten diren, nahiz eta bidean beren osasuna minduko duen gauzak egin behar dituzten.

Iragarki honek kritika asko jasan behar izan zituen, eta hedabideetara atera bezain laster “*Change.org*”³ eskaeren plataformak iragarki horren kanpaina aldatzeko eskaera egin zuen, 27.000 inguruko sinadura aurkeztuz. Bere eskaera horrela defendatzen zuen:

<<Egunero emakumeak beren gorputzarekin ziur ez egoteko iragarkiez erasotutak izaten dira. Horrela, diru kantitate handiak gastatuko dute ederragoak eta zoriontsuagoak egotea eginaraziko dizkieten produktuak erosten. Honek guztiak emakumeak beren buruarekiko auto-estimua galtzea ekartzen du, beren gorputza ez baita “edertasun kanon” horien barruan sartzen, eta ondorioz, gure kulturak osasun arazoak jasango ditu, hala nola, gorputzaren irudi negatiboa eta elikadura nahasteak>>.

Azkenean, kanpainak iragarkiaren slogana aldatu du, eta orain “A body for every body” izena jarri diote. Hau da, arropa edozein gorputzarentzat izan daitekeela. Hala ere, iragarkian ateratzen diren neskak hanka luzekoak, forma fisiko onarekin eta oso argalak dira, eta gorputz ideala izan behar dugulako mezua oraindik hor dago.

---

³ Plataforma *online* honetan edozein pertsonak egin dezake eskaera bat. Eskaera hori eskutitz moduan bidaltzen zaio gobernuari, honek eskaera horretaz ardura hartzeko. Eskaera edonork sinatu dezake, eta sinadura kopuruaren arabera gerta daiteke gobernuak erantzun positiboa ematea [Erabilgarria hemen (2015/05/21): <https://www.change.org/>].

5. Irudia. Victoria's Secret. The perfect "Body" kanpaina (2015).

Baina nolakoa da gure errealitatea? Kanon horien barruan gaude? Erantzuna argia da. Gaur egun, gorputz perfektua izateko obsesioa daukagu, horregatik dietak eta gimnasioak dira gure egunerokoa. Izan ere, horien bidez hurbiltzen gara kanon horietara, eta beraz, hain desiratutako perfekziora.

1.5. Feminismoa

Feminismo historikoak Frantziako Iraultzan eta XIX. mendeko burges iraultzetan izan zuen bere sorrera. Garai hartako feministen helburu nagusia eskubideen berdintasuna lortzea zen. Hala ere, <<Gizona eta herritarraren eskubideen aldarrikapenean>> ez zen modu inklusibo batean hitz egiten, eta emakumea baztertua geratu zen (Steilas, 2015).

XIX. mendetik aurrera, Feminismoa identitate internazional zein autonomoa duen mugimendu teoriko eta antolatu gisa aurkezten da. Emakumeek sufragio unibertsala aldarrikatzen zuten, gehienbat, baina baita berdintasuna alde borrokatzen zuen edozein esparruan ere antolatzen ziren.

XX. mendean sufragio unibertsalaren eskubidearen nahia orokortu egin zen, baina eskubideen berdintasuna ez zen lortu, emakumeak esparru publikotik kanpo jarraitzen zuten eta.

Garai horretan ikuspegi feminista ezberdinak osatu ziren, hala nola: feminismo politikoa, zeinak emakumeak gizartean barneratzeko eraldaketa soziala helburutzat

zuen; feminismo erradikala, zeinak lelotzat <<pertsonala dena politikoa da>> zuen; eta azkenik, desberdintasunaren feminismoa, zeinak emakumearen ezaugarri propioak bereiztea eta defendatzea aldarrikatzen zuen.

80. hamarkadan izan zen Feminismoak benetan bere emaitza positiboak izan zituenean. Izan ere, errebindikazio feministak agenda politikoetan lekua izaten hasi ziren; feminista ezagunek erakundeetan karguak izaten hasi ziren, eta generoaren ikerketa zentroak sortzen hasi ziren (Steilas, 2015).

Gaur egun, gizartean, pentsamendu berri bat garatzen hasi da: “modernitatea iraganeko zerbait da”. Jakina, horrekin batera, beste gauzen zilegitasuna zalantzan jartzen da. Subjektuak esanahia berdina izaten jarraitzen du? (López Cao, 1991).

López Cao feminismoari buruz (1991) egia galanta den esaldi bat esan zuen:

<<...uno de los grandes aportes del feminismo ha sido el capacitar a la mujer de un aprendizaje por el cual “la verdad” es verdad construida: desmontable, analizable, des construible...>> (López Cao, 1991, págs. 104-105).

Feminismoak bizipen pertsonal, profesional, politiko eta teoria akademikoarekin bizitako esperientzien fusioa defendatzen du (Collins & Sandell, 1997). Gainera, “feminismoak balio berriak eta alternatiboak aurkitu eta lortu nahi ditu, hala nola, lankidetzak, intuizioa eta konexioa”. Hala ere, balio hauek soilik landu ahalko dira berdintasuna eskatzen duten taldeekin eta “arau maskulinoak” jarraitu ez nahi duten taldeekin (López Cao, Arte 2.0, 2012, pág. 1).

Gaur egun existitzen diren metodologiei uko egin die feminismoak, eta horien ordezt, ezaugarri hauek dituzten metodologia berriak eratu ditu (Collins & Sandell, 1997, pág. 202):

- Subjektiboa eta objektiboa denaren arteko dikotomiari uko egiten dio.
- Interes politiko eta pertsonalak bereizten ditu.
- Emakumeekiko arinkeriak hartu diren aspektuetan zentratzen da.
- Auto-erreflexiboa da.
- Lankidetzan arreta jartzen du.

- Aldaketa sozialerantz bideratua dago.
- Emakumeentzat sortua.
- Bakoitzaren esperientzietatik abiatzen da.
- Arrazakeria eta heterosexismoaren kontrako kritikak eranstu ditu.
- Androzentrismoaren kontrako kritikak gehitu ditu.
- Etengabe genero, arraza, adina, maila, joera sexuala, eta abarrekin erlazioa duten estereotipoetan, aurreiritzietan, onarpenean arreta jarrita duka.
- Jendarteko eta diziplina arteko lankidetzak defendatzen ditu.
- Ikerketa kualitatiboak gehiago baloratzen dira.
- Aplikatu diren metodoak baliagarriak izan behar dira.

2. MATERIALAK ETA METODOAK

2.1. Sarrera

Gaur egungo ikus kulturak haurrengan duen eragina aztertzea da nire helburu nagusia, eta azterketa hori bideratzeko proposamen didaktiko bat egin dut eta praktiketan nagoela probestuz, Elorri ikastetxeko 6. mailako ikasleekin aurrera eramango dut.

Proposamen didaktiko hau 8 saiotan banatuko da, eta bakoitzean ariketa teoriko zein praktikoak tartekatuko ditugu. Astean bi saio izango ditugu, eta ikasleek haria ez galtzeko, astero gai berdina lantzen saiatuko naiz.

Proposamen guztian zehar gaia anitz landuko ditugu, batzuk zuzenean eta beste batzuk zeharka; hala nola, sexualitatea, genero ikuspegia, estereotipoak, matxismoa, sexismoa, publizitatea, estetika, eta abar.

2.2. Helburuak

Praktiketan aurrera eramango dudana proposamen didaktikoak helburu didaktiko hauek izango ditu:

- Genero berdintasuna sustatzea dinamika eta ariketa erraz batzuen bitartez, zeinak modu kritiko batean hausnartzera eramaten gaituzten.
- Sexua eta genero gaien inguruan existitzen diren kontzeptuak lantzea modu teoriko batean, gero egingo ditugun jarduera eta eztabaidetan gaiaren inguruan ezaguera zabalagoak izateko.
- Ezagutzea mundu bisualak heltzen dituen gai ezberdinak eta horiekin harremanetan jartzea, hala nola, iragarkiek bidaltzen dituzten mezuak, Disneyko pelikulen istorio estereotipatuak, estetikaren mundua, etab.
- Ikasleek genero berdintasunari buruz hausnartzea lortzea, eta noski, honek hartzen dituen azpi-gai guztiei buruz ere (sexua, generoa, estereotipoak, genero rola, matxismoa, sexismoa, eta abar), eta hausnarketa horrekin pentsamendu kritikoa duten ikasleak hezten saiatzea.

- Proposamen didaktikoaren medioz, ikasleriak genero berdintasunarekiko eta ikus kulturak horretan duen eraginarekiko ikuspegi kritikoa izatea, eta beraz, bere jokatzeko era ere kritikoa izatea.
- Ikasleei gure gizartean dauden familia, bikote, bizitza estilo, izaera, sexualitate, eta abarreko eredu guztiak eskaintzea, horiek guztiak ezagutzeko eta errespetatzeko, eta horietatik abiatuz, beren identitatea garatzeko.

2.3. Metodologia

Lehen esan bezala, proposamen honek biltzen dituen ariketak eta dinamikak teorikoak nahiz praktikoak dira, beraz, irakaslearen papera aldatuko da segun eta zer ariketa mota egiten dugun.

Gauzak horrela, irakasleak edozein ariketetan gidaritzat egongo da. Hau da, dinamika teorikoa edo praktikoa izan irakaslea ikasleek hausnarketa on bat egin dezaten laguntzailatzat egongo da. Segur aski, ikasleek gai honekin izango duten lehenengo kontaktua zaila izango dela, eta gaiari buruz hausnarketa sakonak egitea gutxika lortuko duten zerbait izango dela. Beraz, irakaslea prozesu horretan ikasleak gidatuko eta lagunduko ditu.

Gainera, irakasleak momentu oro ikasleek gaiarekiko hartzen dituzten jarrerak, egiten dituzten komentarioak, eta abar behatuko ditu eta kontuan hartuko ditu, gero ondorioak ateratzeko.

Proposamena arina suertatzeko, ikasleen jarrera parte hartzailea izatea komeni da. horretarako, irakasleak beren parte hartzea ahalbidetu behar du, ariketa askotan 2. maila batean geratuz, eta klasea gidatu dutenak ikasleak izatea utziz. Ikasleek jarrera hau hartzen ez badute, asko kostako zaigu helburuetara iristea, eta ikasleek hausnarketa sakon eta probetxugarria egitea zaila izango da.

Aurrerago esan bezala, ariketa praktikoak eta teorikoak tartekatuko ditugu, horrela ikasleei klasea interesgarriagoa egingo zaie, eta ez dute haria galduko. Gainera, landuko ditugun atal teorikoak ikasleentzat ulergarriagoak izango dira, gero modu praktiko batean lantzen eta irudikatzen badute.

2.4. Proposamen didaktikoa

0. Jarduera: saio guztietan lantzeko

Honako jarduera hau proposamen guztian zehar egingo da, beraz, proposamenak duen jarraipena izango du. Egunero, kontzeptu ezberdin batzuk landuko ditugu. Gerta daiteke batzuk ezagunak izatea ikasleentzako, baina beste batzuk ez dira hain ezagunak izango. Beraz, jarduera honen helburua hiztegi hori ongi ulertzea eta ondorioz ikasle bakoitzaren hiztegiaren parte izatea bermatzea.

Modu honetan, ikasleek egunero lantzen ditugun kontzeptuekin glosategi bat sortuko dute. Beraz, proposamenaren bukaeran, glosategi horretan kontzeptu ezberdinak eta horien esanahia izango dute. Horrela, aurrerago gai horren inguruko informazioa behar izatekotan, bertara joko ahalko dute.

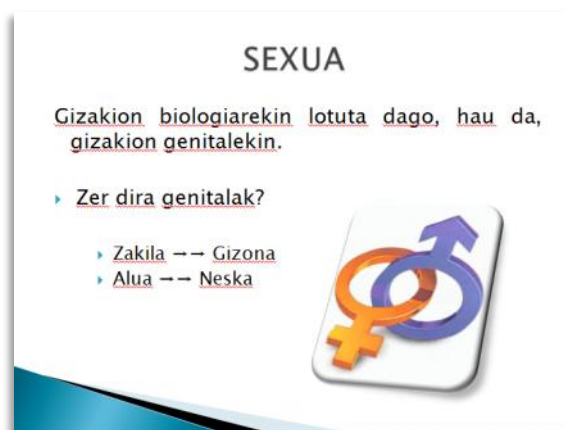
Glosategian gehituko dituzten kontzeptuak honako hauek izango dira:

- a. Sexua
- b. Sexualitatea
- c. Erotika
- d. Orientazio sexuala (motak)
- e. Generoa
- f. Genero rolak (adibideak).
- g. Estereotipoak (adibideak).
- h. Matxismoa
- i. Sexismoa
- j. Feminismoa
- k. Emakumeen matxismoa (“hembrismo” gazteleraz)
- l. Genero berdintasuna

1. Saioa

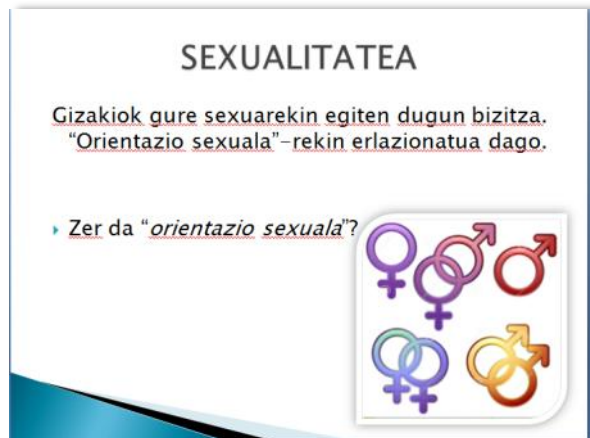
Saioari hasiera emateko, zenbait kontzeptu landuko ditugu dinamika baten bidez. Irakasleak kartoi mehe batean 3 kontzeptu ezberdin jarriko ditu: “sexua, sexualitatea eta erotika”. Hala ere, ez ditu hiru kontzeptuak aldi berean jarriko. Lehendabizi, “sexua” hitza jarriko du, ondoren “sexualitatea” eta bukatzeko “erotika” hitza. Ikasleen lana hitz bakoitzaren ondoan hitz horri buruz dituzten ideiak, usteak, burutazioak jartzea izango da. Horrela, ikasleen aurre ezagutzetatik abiatuko gara, gero, denen artean, hiztegi hori ongi osatzeko.

Segur aski, ikasleen ideia asko nahastuak egongo direla, kontzeptu hauen esanahi zehatza jakingo ez dutelako, eta horrela, saioaren bigarren zatia ekingo diogu. Honetan, irakasleak kontzeptu bakoitzaren esanahiaren azalpena emango du. Horretarako, irakaslea *power point* batez baliatuko da, zeinean kontzeptuak modu simple batean azalduko dituen. Modu honetan, “sexua” gizakion biologiarekin, hau da, gizakion genitalekin lotuta dagoela azalduko die. Modu berean, “sexualitateak” gizakiok gure sexuarekin nola bizitzen dugun ideia erreferentzia egiten diola esango die. Azkenik, “erotikak” praktika sexualei erreparatzen diola azalduko die.

6. Irudia: Sexua hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

7. Irudia: Sexualitate hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

Behin kontzeptuak argi gelditu diren, beste kartoi mehe batean atera diren ideiak ordenatuko dituzte guztiok batera, ideia bakoitza dagokion kontzeptuarekin ipiniz.

Ondoren, irakasleak sexualitate hitza azaltzerakoan “joera sexualarekin” erlazionatua dagoela esango du, beraz, *power pointean* honen definizioa ere agertuko da. Horrela, joera sexuala zure sexu berdineko edo ezberdineko pertsonenganako sentitzen den erakarpen sexuala eta amodioarekin zerikusia duela jarriko du irakasleak.

Kontzeptu hauek argi gelditu direnean, “genero” kontzeptuari erreparatuko diogu. Horrela, hurrengo saioan genero rolei eta estereotipoei buruz hitz egiten hasi ahalko dugu.

Azalpenekin hasi baino lehen, irakasleak galdetuko die genero kontzeptua ezaguna duten edo ez, eta denbora motz batez horretaz eztabaidatuko dute denen artean.

Bukatzeko, lehen erabilitako *power pointean* irakasleak “genero” hitzaren definizioa jarriko du eta aldi berean ikasleei azalduko die. Genero hitza horrela definituko du irakasleak: maskulinitatea eta feminitatea definitzen dituzten ezaugarrien multzoa da.

8. Irudia: Genero hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

Materialak:

- Kartoi mehea eta errotulagailuak.
- Arbela digitala.
- *Power Pointa*.

Denbora: 50 minutu.

Ebaluazioa:

Lehenengo saio honetan gaiari sarrera emango diogu, beraz, aurretik asma daiteke ikasleek zenbait kontzeptu ezezagunak egingo zaizkiela, eta ulertzeko abstraktuak izango direla. Horregatik, saio honetan ez da ebaluatuko ikasleek gaiarekiko duten ezaguera.

Hala ere, irakasleak behin azalpenak emanda, ikasleek azalpen horiek barneratzeko eta ulertzeko jartzen duten interesa eta egiten duten esfortzua baloratuko zaie. Izan ere, nahiz eta kontzeptu hauek aurretik ez ezagutu, proposamenean proposatuko diren beste dinamikak ulertzeko eta ongi egiteko haien barnerapena beharrezkoa da.

Modu honetan, ikasleek gaiarekiko duten interesa, eta ondorioz sortzen zaizkien galderak positiboki hartuko dira, beti ere, errespetua azaltzen badute gaiari buruz hitz egiterakoan.

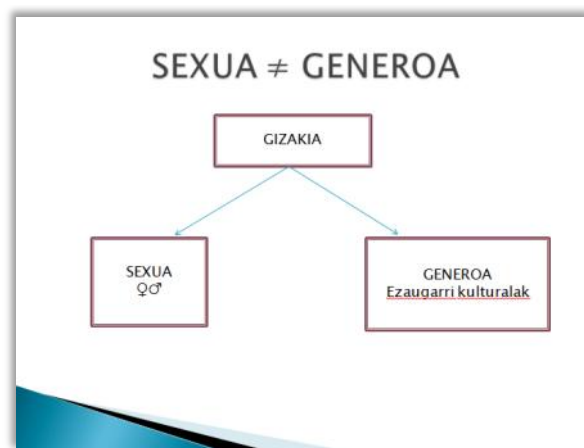
2. Saioa

Bigarren saio honen hasieran, aurreko klaseko kontzeptuen errepasoa egingo dugu modu azkar batean. Horretarako, irakaslea *power point*az baliatuko da. Aurreko klasea genero kontzeptuaren lanketan utzi genuenez, bigarren saio honetan horri helduko diogu.

Hasteko, sexua eta generoaren arteko ezberdintasuna ikustarazteko asmoz, irakasleak honako galdera hau botako du:

Zer leku hartzen dute sexuak eta generoak pertsona batean?

Guztien artean galdera horren inguruan eztabaidatuko dute. Ondoren, irakasleak *power point*ean erantzun zuzena jarriko du:

9. Irudia: Sexua eta generoaren arteko ezberdintasuna (*Power Point*a).

Bi kontzeptuen arteko ezberdintasuna argi gelditu denean, irakasleak beste bi galdera egingo du:

Pertsona bat emakumea izateagatik femeninoa izan behar da? Eta gizon bat maskulinoa?

Nola deitzen zaie generoen arabera atxikitzen zaien horiei?

Azken galdera honekin, genero rolei buruzko kontzeptuari erreparatuko diogu. Horretarako, jarduera bat egingo dugu. Irakasleak gizon zein emakumeei atxikitzen zaizkien zenbait rol esango ditu, eta ikasleen lana rol horiek genero maskulino ala femeninoari egokitzen zaien esatea izango da. irakasleak rol hauek esango dizkie:

- Indarra

- Sentikortasuna
- Ahultasuna
- Dependentsia
- Independentzia
- Emozioak
- Arrazoia
- Ordutegirik ez izan
- Ordutegia izatea
- Isolamendua
- Espazio irekietan egotea
- Erlazio sozial eskasak
- Botere soziala
- Etxeko espazioa
- Ondasun eta zerbitzuak ekoizten ditu

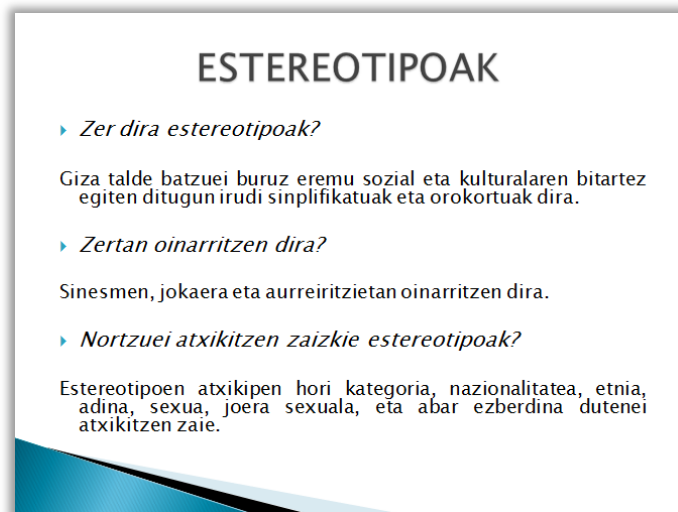
Jarduera hau egiteko metodologia taldeka egitea izango da. 5-10 minutu utziko zaie talde bakoitzak genero rol horiek taula batean sailkatzeko. Ondoren, denek batera zuzenduko dute arbelean. Beraz, ikasleen honako taula hau egin beharko dute:

ARIKETA. GENERO ROLAK		
	MASKULINOA	FEMENINOA
GENERO ROLAK	Indarra	Sentikortasuna
	Arrazoia	Dependentsia
	Ordutegia izatea	Emozioak
	Espazio irekietan egotea	Ordutegiak ez izan
	Botere soziala	Isolamendua
	Independentzia	Erlazio sozial eskasak
	Ondasun eta zerbitzuak ekoizten ditu	Ahultasuna
		Etxeko espazioa

10. Irudia: Genero rolen ariketa egina (*Power Pointa*).

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratu / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

Genero rolen ariketa zuzendu ondoren, estereotipoen kontzeptuaren lanketarekin hasiko gara. Horretarako, irakasleak galdera batzuk jarriko ditu *power point*ean, eta denen artean erantzuna aztertuko dute:

11. Irudia: Estereotipoen inguruko galderak (*Power Pointa*).

Bukatzeko, estereotipoen adibide batzuk ikusiko ditugu, eta horien inguruan eztabaidatuko dugu. Adibideak honako hauek izango dira, besteak beste:

6. Taula: Estereotipoen sailkapena taldeka.

TALDEA	ESTEREOTIPOAK
Emakumea	Etxeko andrea, beti ederra, fina...
Gizona	Langilea, azkarra, indartsua...
Adineko pertsonak	Moldakaitz, gaixobera, mendekoak eta antzutzat hartzen zaie.

Materialak:

- Arbela digitala.
- Folio txuriak.
- *Power Pointa*.

Denbora: 60 minutu.

Ebaluazioa:

Saio honen hasieran aurrekoaren errepasoa egingo dugunez, ikasleek erne egon ziren edo ez ikusiko da, eta beraz, kontzeptu horiek gutxika barneratzen joaten dituzten baloratu ahalko du irakasleak.

Ondoren, irakasleak eztabaidatzeko galderak botatzen dituenean, ikasleen interesa eta beraz, parte hartzea baloratuko da, eta ez soilik ikasleek galdera horiei ematen dizkieten erantzunak.

Genero rolen ariketari dagokionez, ikasleek taldean lan egingo dutenez, ariketa gauzatzeko taldearen dinamika nolakoa da baloratuko da. Hau da, talderen partaide guztien parte hartzea eta baita talde moduan eztabaidatzen dutena eta hartzen dituzten erabakiak ere kontuan hartuko dira.

Ariketaren ostean, atal teorikoa dator, eta hau ulermenaren aldetik zaila suertatu ahal zaie ikasleei. Beraz, kontzeptuak ulertzeko jartzen duten interesa ebaluatuko da, baina ez lehenengo momentuan kontzeptuak ulertzen dituzten ala ez.

3. Saioa

Saio honen hasieran aurrekoaren errepaso azkarra emango dugu, eta jarraian dinamika bati ekingo diogu. Lehenengo jarduera honetan irakasleak “Disney” filmetako bideo ezberdinak jarriko dizkiela esango die ikasleei, baina bideoekin hasi baino lehen, galdera hau egingo die:

- Noizbait pentsatu duzue Disneyko filmek bidaltzen duten mezuez? Zer esan nahi digute film horiek?

Bideo horietan, egoera estereotipatuak eta pertsonaiei atxikitzen zaizkien rolak agertuko dira. Lehendabizi, Disney filmetan agertzen diren emakumeen aurkezpena egiten duen bideoa⁴ jarriko du. Bideo honetan printzesa bakoitzaren rola zein den azalduko da, eta filmetan agertzen diren egoera estereotipatu batzuk agertzen dira. Lehenengo bideo hau ikusten duten bitartean, ikasleek galdetegiaren (eranskina I)

---

⁴ “El papel de la mujer en las películas Disney” bideoa jarriko diet [Erabilgarri hemen (2015/04/27): <https://www.youtube.com/watch?v=N2flTq0a9xA>].

lehenengo eta bigarren galderei erantzun behar diete. Ondoren, bideoa amaitzerakoan komunean jarriko ditugu erantzunak. Honakoak izango dira galderak:

- *Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.*
- *Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.*

Gero, galdetegiaren 3. galderari ekingo diogu. Bertan, irakasleak film hauetan esaten diren eta estereotipatuak eta genero rolez beterik dauden esaldiak ipiniko ditu, eta ikasleek esaldien esanahia eta horiekiko duten iritziari buruz hausnartu beharko dute bakarka. Esaldiak holakoak dira, besteak beste:

- *Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):*

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>.

- *Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):*

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>.

Ondoren, irakasleak beste bideo⁵ bat jarriko die. Bideo honetan *Mari Errauskin* filmaren abesti bat agertzen da. Irakasleak galdetegi berdinean, 4. galderan abestiaren letra jarriko die, horrela, errazago izango dute letra aztertzeke. Ikasleen eginkizuna abesti horretan estereotipoak eta genero rolak identifikatzea izango da. aztertu beharko duten abestia hurrengoa izango da:

- *Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak:*

Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,

Coseremos tu vestido, no es nada complicado.

Encajes y botones, lazos y festones,

Y nada puede ir mal en ese baile tan real,

---

⁵ “El machismo en Disney” bideoa jarriko die (2:26-2:58 minutuak) [Erabilgarri hemen (2015/04/27): <https://www.youtube.com/watch?v=MoFwKn0AsxI>].

Pues a todos dejarás impresionados.

Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,

No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.

- Llego yo con las tijeras.

- La aguja es mi herramienta.

- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.

Eztabaidaren ondoren, irakasleak *Dina Goldstein* artistak (2009) Disneyko printzesei buruz egindako parodia erakutsiko die. Dinak, bere lanean, gure gizartearen eraginagatik printzesez izandako etorkizuna parodiatzen du. Irakasleak argazki bakoitza ipintzen duenean tarte bat utziko du argazkiaren esanahia azaltzeko eta ikasleek haien zalantzak, burutazioak galdetzeko. Ondoren, lehengo galdetegia erantzuten jarraitu beharko dute. Bertan, Dinak egindako parodia horren zergatiei buruz hausnartu behar dute, eta aldi berean, argazkien esanahia zein den jarri beharko dute.

Irakasleak jarriko dizkien argazkiak honako hauek izango dira, besteak beste:

12. Irudia: Dina Goldstein, "Snowy" (2008).

13. Irudia: Dina Goldstein, "Sleeping Beauty" (2008).

14. Irudia: Dina Goldstein, "Belle" (2009).

Materialak:

- Arbela digitala.
- Disney filmen inguruko galdetegia (eranskina I).

Denbora: 50 minutu.

Ebaluazioa:

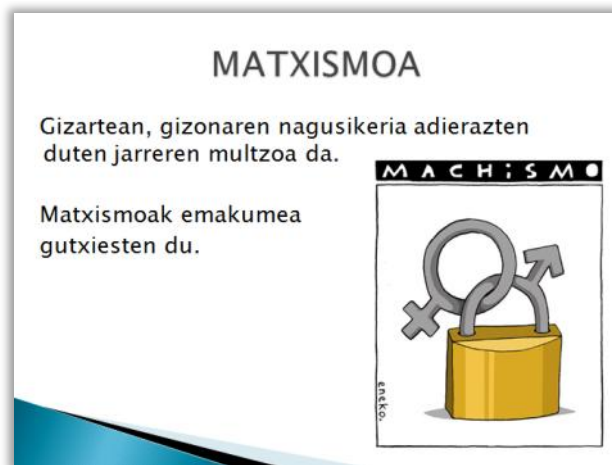
Honako saioa nahiko praktikoa izango denez, ez zaie teorikoki balorapenik egingo. Hala ere, orain arte ikasitako kontzeptu berri horien esanahia ulertu duten edo ez konprobatu ahalko da egingo diren zenbait dinamikekin. Modu berean, kontzeptu horien erabilera zuzena egiten duten edo ez baloratuko da.

Bukatzeko, saioan aztertzen ari ditugun bideoak eta abestiak interesarekin eta jarrera onarekin hartzea positiboki baloratuko da.

4. Saioa

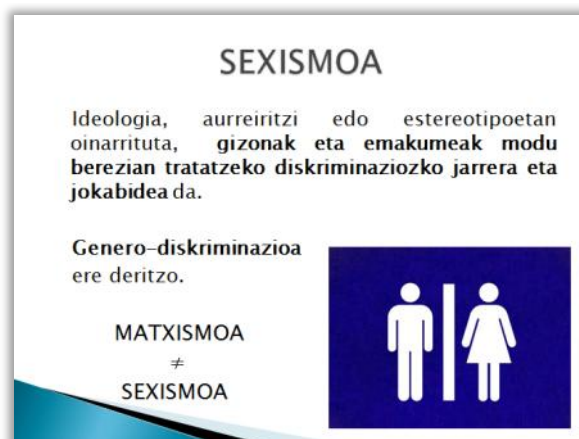
Aurreko saioan Disneyko filmak aztertzen ibili ginenez, hari berdinean jarraitzeko asmoz, laugarren saio honetan telebistan egunero agertzen diren iragarkiak eta horiek bidaltzen dituzten mezuak aztertuko ditugu.

Hala ere, iragarkiekin hasi baino lehen, horiek bidaltzen dituzten mezuak ongi identifikatzeko kontzeptu batzuen lanketa egingo dugu (*Power Point*aren bidez). Hasteko, irakasleak “matxismo” kontzeptua azalduko die:

15. Irudia: Matxismo hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

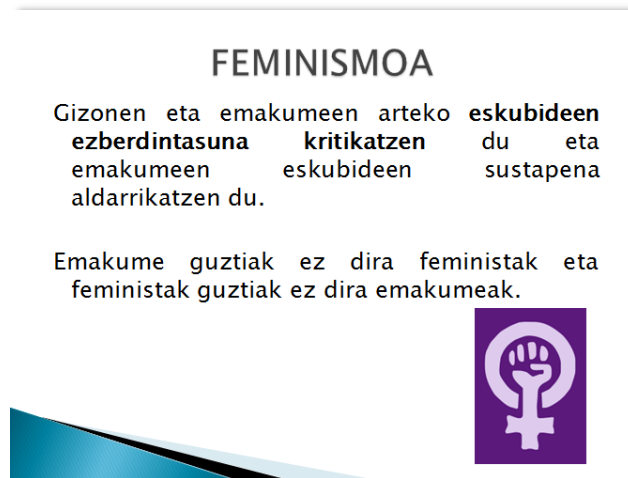
Berdina egingo du “sexismo” kontzeptuarekin. Kontzeptu hau azaltzerakoan, irakasleak garrantzia emango dio sexismoa emakumeengana naiz gizonengana eman daitekeela.

16. Irudia: Sexismo hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratua / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

Era berean, matxismoaren kontrako mugimendua zein den azalduko du irakasleak, “feminismoa” alegia:

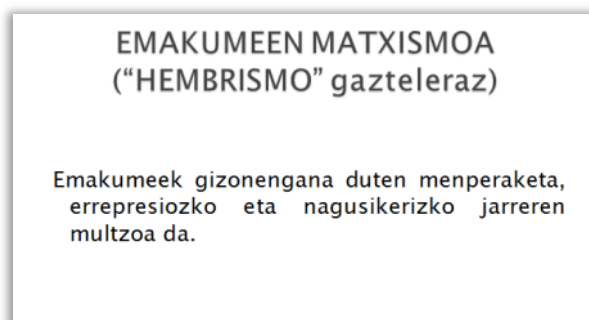
17. Irudia: Feminismo hitzaren azalpena (*Power Pointa*).

Feminismoari buruz eztabaidatzen dutenean, irakasleak honako esaldi hau esango die:

<<Emakume guztiak ez dira feministak eta feminista guztiak ez dira emakumeak>>.

Esaldi horren harira, irakasleak argi utziko du feminista izateko emakumea izatea derrigorrezkoa ez dela, eta era berean, emakume askok matxismoari aukerak ematen dietela, hau da, matxismo egoeretan otzanak agertzen dira eta ez dute haien berdintasun eskubide horiengatik borrokatzen.

Kontzeptuekin bukatzeko, gaur egun hain ezaguna ez den eta ziurrenik ikasleen artean ezezaguna den kontzeptua aipatuko du irakasleak. Kontzeptu hori matxismoaren beste muturrean kokatzen da, emakumeen matxismoa (“hembrismo” gazteleraz), alegia. Irakasleak honela definituko du:

18. Irudia: Emakumeen matxismoaren azalpena (*Power Pointa*).

Irakasleak kontzeptu ezagun berri honi buruz eztabaidatzeko tarte bat utziko du, eta ikasleei galdera hau botako die:

- *Uste duzue emakumeen matxismoa errealitatean ematen dela?*

Behin kontzeptuak gutxi gora behera barneratu dituzten, irakasleak galdera hau botako die:

- *Zer diozue iragarkiei buruz? Zer mezu mota bidaltzen digute?*

Galdera honekin, irakasleak telebistan egunero agertzen diren iragarkien argazkiak erakutsiko die. Iragarki batzuk zaharragoak izango dira, eta beste batzuk gaur egun ateratzen direnak. Horrela, nahiz eta denborak aurrera egiten duen, iragarki mota horiek gure egunerokoan jarraitzen dutela ikustarazi nahi die irakasleak.

19. Irudia: *Bancaja, Adeslas eta Aseval* aseguru en iragarkiak.

20. Irudia: Ron Barceló edariaren iragarkia.

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratu / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

Iragarki guztiak ikusi eta gero, ikasleak 4 taldetan banatuko dira, eta irakasleak banatutako fitxa bat egin beharko dute (**eranskina II**). Fitxa horretan lehenago ikusitako iragarki batzuk agertuko dira, eta ikasleek horietan ikusten dituzten mezu sexistak, matxistak, “hembristak”, estereotipoak, eta abar identifikatu beharko dituzte. Ondoren, denen artean erantzunak eztabaidatuko ditugu. Galdetegi horretan ikasleek honako galdera hauek erantzun beharko dituzte:

- *Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoan?*

Bukatzeko, irakasleak publizitate sexista eta ez sexistaren adibideak jarriko dizkie. Horretarako, publizitate sexista erakusten duten 3 bideo⁶ ezberdin jarriko die. Ondoren, kontrako muturra ikusteko, publizitate ez sexista erakusten duen bideoa⁷ jarriko die. Bideoak ikusten dituzten bitartean, galdetegiaren (**eranskina II**) 3. galdera erantzun beharko dute:

- *Ikusi ditugun bideo eta iragarkietatik, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo/iragarki horiek bizitzen dugun errealitatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?*

Galdera horretan, ikusitako bideoetan arraroa egiten zaiena eta normala egiten zaiena esan beharko dute. Hau da, bideoetan emakumeei atxikitzen zaizkien estereotipoen egoerak agertzen badira, normala izango da haientzat, aldiz, gizon bat garbigailua ipintzen ateratzen bada, agian ez zaie hain normala iruditzen.

Azkenik, klasea bukatu baino lehen, irakasleak hurrengo saiorako abesti baten letra, telebistako iragarkia, aldizkarietako argazkia, eta abar ekarri beharko dutela gogoratuko die. Beti ere, hauek matxismoaren, sexismoaren, estereotipoen eragina izan behar dute. Horrela, ikasleek gure ikus kulturak bidaltzen dizkigun mezuak identifikatzen dakiten edo ez ikusi ahalko da. Gainera, hurrengo saioan ikasleek ekartzen dituzten horiekin lan egingo dugu.

⁶ Publizitate sexista erakusten duten bideoak hauek dira: “Anuncio Desigual #tudecides 2014 (sin censura)” [Erabilgarria hemen (2015/04/28): <https://www.youtube.com/watch?v=cYOAWXeH6QI>; “Spot Siemens: Comando lavadora” [Erabilgarria hemen (2015/02/19): https://www.youtube.com/watch?v=F_9abjYcOIU; “Desodorante Axe Excite” [Erabilgarria hemen (2015/02/19): <https://www.youtube.com/watch?v=1x3oAd1oFBs>].

⁷ Publizitate ez sexista erakusten duen bideoa: “Ejemplos de publicidad no sexista” [Erabilgarria hemen (2015/04/28): <https://www.youtube.com/watch?v=8DrI16y4NSU>].

Materialak:

- Arbela digitala.
- Iragarkien inguruko galdetegia (eranskina II).

Denbora: 60 minutu.

Ebaluazioa:

Saio honen lehenengo zatia nahiko teorikoa izango da, beraz, landuk diren kontzeptu berri horiek ulertzeko egiten duten esfortzua baloratuko da, eta noski, horien azalpenean jarrera ona izaten duten edo ez.

Izan ere, hasieran landuko ditugun kontzeptu horiek lagungarriak izango dira jarraian egingo diren dinamiketan. Beraz, kontzeptuan ongi ulertzea garrantzitsua izango da, bai dinamiken helburuak lortzeko eta bai haiek kontzeptu horiek beren egunerokoan ongi erabiltzen jakiteko.

5. Saioa

Saio honetako dinamikarekin hasi baino lehen, irakasleak gogoratuko dizkie ikasleei orain arte ikasitako hitzak zeintzuk diren (*sexua, sexualitatea, erotika, orientazio sexuala, generoa, genero rola, estereotipoak, matxismoa, sexismoa, feminismoa eta emakumeen matxismoa*), eta beraz, horiek hiztegian sartu beharrekoak direla.

Aurreko saioaren bukaeran, irakasleak estereotipoekin matxismoarekin, sexismoarekin erlazionatua dagoen edozein gauza (abesti baten letra, bideoa, argazkia, eta abar) ekartzea eskatu zien ikasleei. Aurreikusiko da klaseko erdiak zerbait ekarriko duela, eta beraz, saioaren zati bat emango dugula ikasleek ekarritako gauzak aztertzen denon artean.

Baina horiekin hasi baino lehen, irakasleak frankismo garaian emakumeei zuzendutako ikasgai batzuek (“Economía doméstica” eta “Formación político-social”) esaten zutena erakutsiko die (**eranskina III**). Eta zergatik garai honetako dokumentua eta ez gaur egungoa? Haiek ekarriko dituztenak gaur egungoak izango dira, segur aski, beraz, nahiz eta bi garai ezberdin diren, matxismoa eta estereotipoak denboran irauten dutela ikustarazi nahi diet. Orduan, 5. saio honetan iraganeko dokumentua aztertuko dugu, eta 6. saioan, gaur eguneko abestien letra, irudiak, iragarkiak, eta abar. Horrela,

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratua / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

matxismoari, estereotipoei, sexismoari dagokienez, bi garai ezberdinen arteko aldea konparatu eta ikertu ahalko dugu.

Fitxa irakurtzen hasi baino lehen, ikasleek frankismoaren garaia buruz ezer dakiten galdetuko die irakasleak. Garai hartan emakumearen egoera nolakoa zen entzuna duten edo ez galdetuko die. Modu honetan, ikasleek irakurriko duten dokumentuan agertzen diren esaldien zergatia hobekiago ulertuko dute.

Fitxa hau irakurtzeko eta aztertzeko 4 taldetan jarriko dira. Taldekide batek ahoz gora irakurriko du besteentzat, eta ondoren, fitxan proposatutako ariketak egingo dituzte. Ikasleek dokumentutik deigarriak iruditzen zaizkien esaldiak azpimarratu beharko dituzte. Dokumentua irakurtzeaz eta bigarren galdera egiteaz bukatzen dutenean, denen artean komunean jarriko dugu, eta irakurritakoari buruz eztabaidatuko dugu.

Dokumentu horretan horrelako esaldiak agertzen dira:

<<A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: “No es bueno que el hombre esté solo”. Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre>>.

<<“No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres”>>.

Gerta daiteke haiek ekarritako gauzak aztertzeko denborarik ez izatea, dokumentua nahiko luzea delako, eta beraz, beren ekarpenak hurrengo egunean landuko ditugu.

Materialak:

- Frankismoaren garaiko dokumentua (eranskina III).

Denbora: 50 minutu.

Ebaluazioa:

Saio honetan ez zaie bereziki ebaluatuko, soilik dokumentua irakurri behar dutelako eta deigarriak iruditzen zaizkien esaldiak azpimarratu. Beraz, ebaluatu baino gehiago behatuko zaie. Beren lan egiteko modua eta talde lana behatuko du irakasleak. Aldi

berean, indibidualki naiz taldeka gaiari buruz nola hausnartzen duten behatuko da.

6. Saioa

Arestiko saioaren deskribapenean jarri dudana bezala, saio honetan gaur egungo irudiak, iragarkiak, telesailak, abestiak, eta abar aztertuko ditugu. Hauek guztiak ikasleek ekarriko dituzte, hau da, haintzat matxismoari, estereotipoei, sexismoari dagokionez, deigarria den edozein gauza ekarriko dute.

Gero, ikasleek ekartzen dituzten horiek denen artean ikusiko eta aztertuko ditugu, eta denok batera horiei buruz eztabaidatu eta hausnartuko dugu. Irakasleak, bada ez bada, zenbait abestiren letra eta irudi pare bat ekarriko ditu (**eranskina IV**).

Saio hau oso praktikoa izango denez, irakasleak ikasleek esaten duten guztia behatuko du, bost egunez lantzen ari garen gai honetan kritikoak izaten hasten diren edo ez analizatuko du. Horretarako, irakasleak irudi hauek erakutsiko dizkie:

21. Irudia: Toys 'R Us dendako jostailuen iragarkia (*Power Pointa*).

22. Irudia: Toy Planet dendako jostailuen iragarkia (*Power Pointa*).

Irudi horiek bideratzeko irakasleak galdera hauek egingo ditu:

- *Jostailuak sexistak al dira?*
- *Jostailu bakoitza nori lotzen zaio? Neska edo mutilei?*
- *Erreparatu neska-mutilek eramaten dituzten koloreei. Kasualitatea da neskek arrosa eramatea eta mutilek urdina?*
- *Zergatik agertzen diren neskak hain perfektuak dira? Eta zergatik ia denak berdinak dira?*
- *Zergatik dago hainbeste obsesioa estetikarekin? Zergatik nahi dugu beti perfektuak egon?*
- *Ekarri dituzuen gauza guztietan zer papera du emakumeak? Eta gizonak?*

Klasea bukatu baino lehen, irakasleak hurrengo asterako plangintza kontatuko die ikasleei. Izan ere, genero ikuspegia gaia lantzeko saioak bukatzen ari dira, eta azkeneko biak egiteko, aurretik, egingo dugunaren jakinean egon behar dira. Beraz, irakasleak hurrengo astean berriz ere taldeka jarri behar direla eta “antzerki” moduko bat egingo dutela esango die. Antzerkian, abesti bat, irudi bat, koadro bat, iragarki bat, eta abar antzeztu ahal dute, beraz, antzerki horren gidoia prestatzeko 7. saioa izango dute, eta korrika eta presaka ez ibiltzeko, egingo dutena lehen bai lehen pentsatzea komeniko zaie.

Materialak:

- Ikasleek ekarritako materialak (abestiak, irudiak, bideoak, iragarkiak, eta abar).
- Irakasleak ekarritako abestiaren letra (eranskina IV).
- Arbela digitala.
- *Power pointa*.

Denbora: 60 minutu.

Ebaluazioa:

Saio honetan ebaluatuko den bakarra ikasleek aztertzeke materialak ekartzea izango da. Izan ere, horiekin lan egingo dugu, eta irakaslearen galderekin eztabaida sortuko dugu.

7. Saioa

Azken aurreko saio honetan, taldeka antzerkirako gidoia prestatzen hasi aurretik, dinamika bat egingo dugu, non ikasleek landu dugun guztiari buruzko dituzten zalantzak, galderak, eztabaidak azaleratuko dituzten eta denen artean horiei erantzuna ematen saiatuko garen. Joko honi “kuxkuxero” deitu ahal diogu, eta esan bezala, bakoitzak bere zalantzak plazaratzean eta denen artean horiek argitzen saiatzean datza.

Horrela, eztabaida honekin ikasleek klasea bideratzeko aukera izango dute, izan ere, denen artean bakoitzaren zalantzak argituko dituzte, eta irakasleak argipen prozesu horretan lagunduko du, baina 2. maila batean geratuz, eta hausnartzeko momentu hori ikasleen eskutan utziz.

Modu berean, dinamika honekin, ikasleek saio hauetan zehar ikasitakoa barneratu duten edo ez ikusi ahalko du irakasleak.

Geroago, taldeka jarriko dira eta hurrengo egunean antzeztuko duten egoeraren gidoia prestatu beharko dute. Gidoi horrek bi kontrako egoera izango ditu. Lehendabizi, taldeek egoera matxista, sexista bat irudikatuko dute, eta hori irudikatzeko edozein bide har dezakete; hala nola, argazki bat antzeztu, iragarkia, irudia, abestia, eta abar. Ondoren, egoera matxista horri aurre egiteko egoera antzeztu beharko dute, hau da,

gure kultura bisualean agertu beharko zen eta genero berdintasunari erantzuten dion egoera.

Materialak:

- Folioak.

Denbora: 50 minutu.

Ebaluazioa:

“Kuxkuxero” dinamika egiten dugunean irakasleak eztabaidatzen den guztia apuntatuko du, gero, erantzun horietatik abiatuta ondorioak ateratzeko.

8. Saioa

Azken saioa iritsi da, eta horrekin batera gaia sintetizatuko duen ariketa egingo dute ikasleek. Horretarako, 4 taldeetan jarriko dira, eta talde bakoitzak gutxienez matxista ez den egoera bat antzeztu beharko du. Talderen batek, denbora badu, matxista den beste egoera bat egin dezake. Horrela, bi egoerak konparatzeko aukera izango dugu, eta gure egunerokoan telebistan agertzen diren egoerak identifikatzeko ere.

Talde bakoitzak bere antzezlan egin eta gero denbora tarte txiki bat utziko du irakasleak ikasleek antzezan horri buruz daukaten iritzia, zalantza, burutazioak esateko.

Materialak:

- Ikasleek etxetik ekarritako materialak: mozerroak, ileordeak, panpinak, eta abar.
- Bideo kamera.

Denbora: 60 minutu.

Ebaluazioa:

Saio honetan, taldeek egiten dituzten antzerkietan irudikatzen dituzten egoerak baloratuko dira, gehienbat. Izan ere, gaiarekin izan duten kontaktu txiki honekin gaiarekiko hausnarketak suertatzea lortu nahi da, eta antzezlaren bidez ikusiko da gaiarekiko lehen zutena baino kontzientzia handiagoa duten edo ez.

3. EMAITZAK ETA EZTABAIDAK

1. SAIOA

Proposamenarekin hasi nintzenean, ikasleei gaia ez aurkeztea erabaki nuen. Izan ere, lehenengo saioan, *sexua*, *sexualitatea* eta *erotika* kontzeptuen arteko ezberdintasunak bereizten hasi behar ginen, eta ikasleak *sexualitatearen* gaiarekin asko aztoratzen direnez, zuzenean ariketarekin hastea aproposa iruditu zitzaidan.

Lehenengo dinamikari hasiera ematerakoan eta “*sexua*” hitza kartulinan jarri bezain laster, ikasleak haien artean hitz egiten hasi ziren eta zurrumurru handi bat sortu zen, jorratuko genuen gaiarekiko interesa handia piztuz.

Ariketa espero nuen bezala atera zen. Ikasleek aipatutako hitz horiekiko ideia nahastuak zituzten. Zer ondorio atera dezakegu honetatik? *Sexualitatearen* gaia oso modu eskasean lantzen dela eskolan, izan ere, soilik ingurunea arloan lantzen da, eta anatomia eta fisiologiari erreparatzen zaio. Ondorioz, ikasleek kontzeptu batzuk beste batzuekin nahasten dituzte (*sexua* kontzeptua *erotikarekin*, adibidez).

23. Irudia: *Sexua*, *sexualitatea* eta *erotika* dinamika (1. Saioa).

Nahiz eta irudia ez da ondo ikusten, ikasleek “*sexua*” hitzaren ondoan honelako ideiak jarri zituzten: “*bi pertsona ohean, zakila alutik sartzea. Hau da, amorea egitea. Gero haurdun jartzen zara*”; “*bi pertsona amodioa egitea*”; “*alua, zakila eta titiak*”, eta abar.

“Sexualitate” hitzaren eremuan honelakoak jarri zituzten: *“bi pertsona ohean sexua egiten”*; *“sexua desberdintzea”*; *“zakila alutik sartzea”*, eta abar. Eta “erotika” kontzeptuaren ondoan, berriz, hauek jarri zituzten: *“linea erotikoa”*; *“kondoiak”*; *“pertsona bat oso interesatua dagoena sexuarekin”*; *“bibradorea”*, eta abar.

Ikasleek esandako esaldi hauetan argi ikusten da kontzeptu hauekin nahaste galanta daukatela. Izan ere, hiru kontzeptuak praktika sexualekin lotzen dituzte, eta beraientzat dena “amodioa egitea” edo “zakila alutik sartzea” da. Haientzat hitz hauek erabiltzeak heldutasuna suposatzen du, baina egia esan, modu desegoki batean erabiltzen dituzte.

Hala ere, dinamika aurrera joan ahala, ikasleak bere nahasteez konturatzen hasi ziren, eta haien buruak zuzentzeari ekin zioten. Momentu horretan, kontzeptu bakoitzaren esanahia ulertzen ari zirela argi gelditu zen. Horretarako, hasiera batean atera ziren ideiak ordenatu genituen, modu honetan geratu zirelarik:

SEXUA	SEXUALITATEA	EROTIKA
- ALVA ETA ZAKILA.	- IDENTITATE SEXUALA - ORIENTAZIO SEXUALA	- AMODIOA EGITEA - KONDOIA SARTzea - ARROPA EROTIKOA

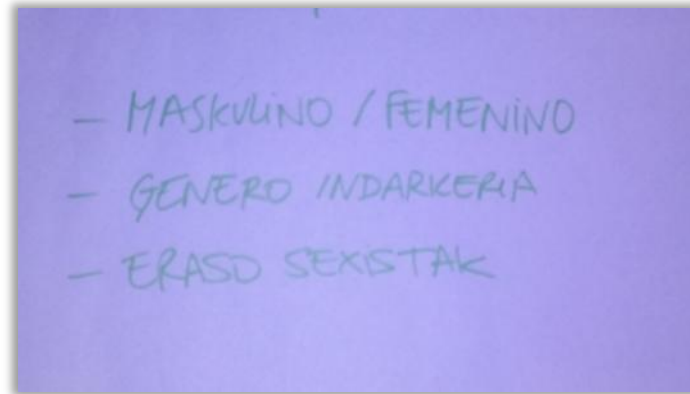
24. Irudia: Kontzeptuak berrantolatuak.

Esan beharra daukat sorpresa handia eraman nuela ikasleek gai honekin izan zuten lehenengo kontaktuarekin. Izan ere, ez zitzairen soilik sexualitatearen gaia gustatu, baita generoaren ingurukoa ere. Espero nuen baino errespetu eta interes handiagoarekin hartu zuten gaia, eta hau asko nabaritu zen saioa bukatu baino lehen ikasleek galdera eta burutazio nahikotxo bota zituztelako. Honako galderak egin zituzten:

- “Eta gey eta lesbianak zein eremutan egongo ziren?”.
- “Zergatik amodioa egiteari deitzen zaio erotika?”.

- *“Genero indarkeria eta eraso sexistak landuko ditugu?”*

Egin zituzten galdera eta burutazioen artean oso interesgarriak suertatu ziren hitz hauek atera ziren:

25. Irudia: Ikasleek bota zituzten ideiak, zalantzak.

Zalantzarik gabe esan daiteke ikasleek gaiari heltzeko gogo izugarriak zituztela, eta horren inguruan gehiago jakiteko jakin-mina dutela.

2. SAIOA

Aurreko saioaren kontzeptuak abstraktuak izan zitekeenez, saio honen hasieran errepasoa egingo genuen, baina pentsatua nuena baino gehiago luzatu da. Gainera, ondoren azaldu behar nituen kontzeptuak konplexuak dira ulertzeko, eta beraz, atal teoriko honek aurreikusitakoa baino gehiago iraun zuen.

Egindako jarduera, berriz, oso dinamikoa suertatu zen eta beraz, oso ondorio positiboak atera nituen (honekin ez dut esan nahi atal teorikoa gaizki atera zenik). Jarduera honetarako ikasleak taldetan banatu behar ziren, eta irakasleak ariketa gidatuko zuen.

Ikasleak oso ongi aritu ziren taldean, nahiz eta batzuetan taldekide batzuk gehiegi ez parte hartu edo taldearen eztabaida errespetatzen ez zuten, orokorrean jarduera ongi gauzatu zuten eta haien artean eztabaida on bat sortu zen.

Jardueraren zuzenketa saioaren momenturik interesgarriena izan zen. Izan ere, ikasleek irakasleak esandako genero rol batzuk “maskulino” eta “femenino” kategorietan sailkatu behar zituzten, eta horiek zuzentzerakoan, ikasleen eta irakaslearen artean oso eztabaida interesgarria suertatu zen. Ikasleek ez zeuden ados

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratua / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

genero rol batzuen sailkapenarekin. Adibidez, sentikortasun eta emozioen rola ez zuten soilik genero femeninoarekin lotzen. Aldi berean, indarraren rola ez zioten soilik gizonezkoei atxikitzen. Gainera, haien ideiak ziurtasun osoarekin defendatzen zituzten.

Ikasleen erreakzio hauek asko harritu ninduen. Ustez baino gaiarekiko kontzientzia gehiago daukate. Esan bezala, beren ideiak tinko defendatzen zituzten, eta genero rol batzuen sailkapenarekin haserrea sentitzen zuten. Irakasleari arrazoiak eskatzen zioten, genero rol horiek gaizki sailkatuak zeudela aldarrikatuz. Adibidez, ikasle askok holako esaldiak esaten zituzten: *“ba nire amak etxetik kanpo lan egiten du”*. Beraz, ez zuten ulertzen zergatik emakumeei etxeko espazioaren rola atxikitzen zitzaien.

Irakasleak momenturo argi utzi du genero rol horiek gizartean gizon eta emakumeei atxikitakoak direla, eta ez irakasleak berak dituen usteak. Hala ere, ikasleek sailkapen honekin ados ez daudela argi utzi dute, eta hori da bereziki gehien gustatu zaidana. Badirudi, gizarteak finkatzen dituen ideietan guztiz sinesten ez dutela, eta gaian kontzientzia dutela. Orduan, ikasleek jarrera hau izateak oso ongi datorkit proposamenean jorratuko diren jarduerak ikasleek gaiarekiko kontzientzia hartzea helburutzat daukatelako.

Saioaren azken atal teorikoari dagokionez, ez zigun estereotipoen zatia ongi lantzeko denborarik eman. Ez zuten kontzeptua ongi ulertu, eta beraz, hurrengo saioaren hasieran honekin hastea beharrezkoa ikusi dut. Izan ere, estereotipoen kontua proposamen honen atal garrantzitsua da, eta beraz, ikasleek kontzeptua ongi barneratu behar dute.

3. SAIOA

Saio honetan Disney filmak aztertzen ibili ginen, eta horretarako erabili genuen metodologia bideoak ikustea eta horien inguruko galdetegi bat erantzutea izan zen. Film hauen aukeraketa egin nuen ikasleek pelikula hauek ikusiak zituztela aurreikusi nuelako, eta gainera, film hauen atzean daude mezu matxistak eta estereotipatuak oso argiak dira, eta beraz, oso egokiak gai hori lantzeko.

Saio hau orain arte egindakoak baino praktikoagoa izango zen, eta beraz, ikasleek interes gehiago jarriko zutela pentsatu nuen, eta noski, hala izan zen. Bideoak ikusiko genituela jakin zutenean, poztasun beterik jarri ziren. Izan ere, aurreko atalean esaten

dudan bezala, kultura bisual honek, ikasleen motibazioa pizten du eta bisuala den edozein gauzagarik interes handiagoa jartzen dute.

Jarritako bideoek mezu estereotipatuak eta matxistak dituzten egoera zehatzak erakusten dituzte, baina batzuetan ikasleek ez zuten argi ikusten eszena normal baten atzean ezkututzen zena. Hala ere, irakaslearen azalpen txiki batekin mezu horietara erraz iritsi ziren, eta haien erreakzioak askotarikoak izan ziren.

Batzuk ezin zuten sinetsi Disney filmetan holako eszenak eta elkarrizketak egotea. Horietan inoiz ez zutela atentzioa jarri esaten zuten, nahiz eta film hauek behin baino gehiagotan ikusi. Ikasle batek esandako esaldi hau oso interesgarria iruditu zitzaidan: “Disneyko pelikula bat ikusten dugunean erlaxatuak gaude eta marrazkiak ikusteaz gozaten dugu, eta horregatik ez gara gauza horietaz konturatzen”. Ikasle honek bere hitzak erabili zituen, baina ondorio garrantzitsu batera iritsi zen: kultura bisualak, eta kasu honetan, zinemak, filma ikusten dugunean momentu erlaxatu eta lasai bat pasatzen ahalbidetzen digu. Beste modu batera esanda, film bat ikusten dugunean disfrutatzen dugu, eta soilik filma ikusteaz eta horretaz disfrutatzeaz kezkatzen gara, eta ez bere atzean dagoena aztertzeaz.

Beste ikasle batzuk iruzurtuak sentitzen ziren. Disneyko filmek haien haurtzaroan oso momentu onak eta zoriontsuak ekarri zizkieten, eta film horiek ongi aztertzeak, horiengan zituzten sentimendu guztiak bertan behera erortzea ekarri zuen. Batek esan zidan: “ez nuen uste pelikulak horrelakoak zirenik, txikia nintzenean txoratuta nengoen horiekin, baina noski, ez nintzen matxismoaz ohartzen”.

Ondoren, Dina Goldsteinen lana (2007-09) erakutsi nienean, hasieran ez zuten argazkien zentzua harrapatzen. Baina printzesa bakoitzaren izaera eta desioak gogoratzen genituenean, Goldsteinen parodiaren zentzua antzematen zuten, eta printzesen desio horiek gaur egungo gure gizartearekin alderatzen zuten.

Bukatzeko, esan beharra daukat saio hau oso ondorio positibo izan zituela uste dudala. Izan ere, ikasleek lehen zalantzan jartzen ez zituzten gauzak zalantzatzen hasi dira, eta bideo hauek ikusteak eta horiek bidaltzen dituzten mezuez eztabaidatzeak poliki-poliki beren pentsamendu kritikoa garatzen hastea ahalbidetu die.

4. SAIOA

Saio honetan atal teoriko zein praktikoaren lanketa egin genuen. Ikasleek azaldutako kontzeptuetatik soilik matxismo eta feminismo hitzak ezagutzen zituzten. Sexismoa soilik emakumeenganako diskriminazioa zela uste zuten, eta matxismoa izango balitz bezala ulertu zuten hasieran. Eta emakumeen matxismoa existitzen zela azaldu nienean, harriturik gelditu ziren. Batzuk ezin zuten sinetsi, eta argi dago erreakzio hori gizarteak sortu duela. Izan ere, egia da emakumeengan ematen dela diskriminazioa handiena, baina ezin dugu ahaztu gizonengan ere ematen dela.

Iragarkien adibideak jartzen hasi nintzenean, ikasleek haien motibazioa piztu eta interes harrigarria jarri zuten. Inoiz baino erneago eta gauza berriak ikasteko gogo galantekin egon ziren. Beraz, 4. saio hau probetxugarriena izan dela esan dezaket.

Nahiz eta garai ezberdinetako iragarkiak jarri dizkiedan, ikasleak asko harritu dira horiek ikusterakoan, izan ere, ikasleek ongi dakite gure aitona-amonen garaian matxismoa eguneroko zerbait zela, eta gaur egun gizarte berdintsuago batean bizitzen garela suposatzen da.

Haien erreakzioak eta aurpegiak sentimendu ezberdinak transmititzen zituzten, baina denak ondorio berdinerira iritsi ziren: ez zituzten iragarki horien mezuak onartzen, ez zeuden horiekin bat ere ez ados. Neskak adibidez, mezu matxistak bidaltzen dituzten iragarkiak ikusterakoan asko haserretzen ziren, horiek onartezinak zirela oihukatuz eta irakasleari azalpenak eskatuz. Mutilek ez zuten halako erreakzioak, baina harriturik begiratzen zituzten iragarkiak, eta batzuetan agertzen ziren mezuak sinestezinak iruditzen zitzaizkien.

Arestian esan bezala, ikasle askok ez zuten ulertzen nolakoa izan litekeen emakumeen matxismoa. Horregatik, holako irudiak erakutsi nienean ez zituzten ulertzen. Ez zuten identifikatzen gizonenganako diskriminazio bat ematen ari zela. Argi dago hau ezaguna egiten zaiela oso entzuna ez den egoera bat delako. Emakumearen kontrako matxismoa, aldiz, gehiago ematen da eta gizartean ezagunagoa da. Baina lehen esan bezala, ikasleei egia osorik kontatu behar zaie; bai gure gizartean emakumeen kontra ematen den diskriminazioa, eta baita gizonen kontrakoa ere.

Ikasleek iragarkiei buruz egin duten fitxa ikusita, guztiek matxismo eta sexismo hitzen artean nahaste bat dutela esan daiteke. Izan ere, gaur egun sinonimotzat jotzen dira, baina haien artean ezberdintasun txiki bat daukate. Hala, sexismoari genero-diskriminazioa ere deitu ahal diogu, eta beraz, edozein generori egiten zaion diskriminazioa da, ez soilik emakumeen kontrako diskriminazioa.

5. SAIOA

Irakasleak ongi aurreikusi zuen eta ikasle gutxik ekarri zuten saio honetan lantzeko bidalitako gauzak. Beraz, irakasleak prestatua zeukan ariketarekin hasteko denbora izango genuen.

Asko harritu ninduen frankismo garaia buruz ikasleei galdetu nienean. Ia denek ezagutzen zuten garai horretan gertatutakoa, beste batzuk Hitlerrekin nahasten zuten, baina orokorrean bazekiten frankismo garaian pertsonen eskubideak zapalduak zeudela, eta are gehiago emakumeenak.

Garai horretan emakumearen egoera aztertzeko irakasleak aukeratutako dokumentua nahiko luzea zen, eta ikasleentzat astunegia suertatuko zela uste nuen, baina testua hain interesgarria eta deigarria egin zitzaion, non ariketa oso azkar irakurri eta bukatu zuten.

Behin taldeek irakurtzeaz bukatu zutenean, komunean jarri genuen eta irakurritakoari buruz eztabaidatu genuen. Batzuk testua oso serio hartu zuten eta irakurritakoarekin sutan zeuden. Beren haserrea haiek esandako esaldi hauetan nabarmentzen zen:

<<Baina nola da posiblea astakeri hauek esatea? Benetan hau egia da?>>

Beste batzuk erradikalagoak jarri ziren eta irainak botatzen hasi ziren, horrelakoak gertatzea ezinezkoa eta onartezina izan beharko zela aldarrikatuz.

Haserre jarrera hau hartu zuten gehienak neskak izan ziren, baina klaseko mutil asko ere harriturik gelditu ziren dokumentu horretan irakurritakoarekin. Neska batek oso galdera interesgarria egin zidan:

<<Eta garai horretako emakumeek horren kontra ez zuten ezer egiten? Horrela tratatzea uzten zuten?>>

Galdera honek eraginiko eztabaida probestu nuen ikasleei azaltzeko garai horretan eta are gehiago frankismoarekin, emakumearen egoera oso larria zela. Emakumearen betebeharrak oso finkatuak zeudela (etxeko andrea izatea eta seme-alaben ardurapean egotea) eta bere eskubideak oso zapalduak. Horregatik, emakumearen irtenbide bakarra horri “amen” esatea eta kasu egitea zela azaldu nien. Garai horretan egoera horri aurka egitea ezinezkoa zen.

Eztabaidarekin bukatzerakoan, ikasleek ekarritako gauzak komunean jartzeari ekin genion, denbora sobera genuen eta. Gehienek abestien letrak ekarri zituzten, eta horiek irakurtzen eta analizatzen egon ginen.

Beste batzuk “La que se avecina” telesaileko eszenak ekarri zituzten. Ikasle guztiek noizbait ikusi dute telesail hau, eta oso matxista iruditzen zaiela onartzen dute, baina eszena horietaz barre egiten dute. Beraz, horrekin ondoriozta dezakegu ez direla eszena horien atzetik dagoen matxismo eta sexismoez guztiz kontzienteak.

6. SAIOA

Aurreko saioan ikasle gutxi ekarri zuten matxistak iruditzen zaizkien gauzak, saio honetan horretarako tarte bat uztea erabaki nuen.

Hala ere, lehendabizi iragarki batzuen argazkiak erakutsi nien, batzuk oso matxistak ziren, estereotipoz beteak, baina beste iragarki batzuk matxismo hori gainditzeko saiakera egiten zuten.

Iragarkien argazki horiek bideratzeko galdera batzuk egin nituen, eta hauek izan ziren ikasleen erantzunak:

- Jostailuak sexistak al dira? Jostailu bakoitza nori lotzen zaio? Neska edo mutilei?
  - <<Jostailuak oso sexistak dira, batzuk bakarrik neskentzat dira eta beste batzuk bakarrik mutilentzat>>.
- Erreparatu neska-mutilek eramaten dituzten koloreei. Kasualitatea da neskek arrosa eramatea eta mutilek urdina?
  - <<Ez da kasualitatea. Txikiak garenean gure gurasoek arrosez janzten digute neskei eta urdinez mutilei>>.

Koloreari buruz eztabaidatzen ari ginela, ikasle batek oso gauza interesgarria esan zuen:

<<Ba nire gurasoek kolore ezberdinetako arropa jartzen zidaten, morea, berdea...>>.

Komentario hau oso aproposa izan zen ikasleei eredu bat baino gehiago dagoela azaltzeko. Hau da, ez dugula beti “kanon edo tradizio” berdinak jarraitu behar eta gure seme-alabak arrosaz edo urdinez janzte. Beste bideak existitzen direla ikustarazi nahi nien. Eta ez bakarrik arroparen kolorearekin, baita zure janzteko era, zure sexualitatea nola bizitzen duzun, zure izateko era ere anitza izan daiteke, eta ez horregatik goaz gizartearen gehiengoaren kontra.

26. Irudia: Victoria Secret (2015). (Irakasleak ekarritako irudia).

- Zergatik agertzen diren neskak hain perfektuak dira? Eta zergatik ia denak berdinak dira?
  - *<<Ez badira horrelako neskak edo mutilak ateratzen ez dute bere produktua salduko>>.*
- Zergatik dago hainbeste obsesioa estetikarekin? Zergatik nahi dugu beti perfektuak egon?
  - *<<Telebistan agertzen direnak horrelakoak direlako, eta guk baita nahi dugu horrelakoak izan>>.*

Ikasleek emandako erantzun hauekin argi ikus daiteke hedabideek bidaltzen dizkiguten mezuez kontzienteak direla, baina zein punturaino? Kontzienteak dira, baina mezu

horiek gugan duten eragina ez dute antzematen. Izan ere, neskak estetika kanon horiek jarraitzen dituzte, nahiz eta 12 urteko haurrak diren, baina eramaten duten arroparekin kontu handia dute eta irudi fisikoarekin ere. Kontrako aldean, mutilek ez diote etikari hainbeste begiratzen.

7. SAIOA

“Kuxkuxero” jolasean irakasleak galdera guztiak elkartu zituen eta banan-banan irakurri zituen ikasleek horiei erantzuteko. Ikasleek egindako galderak honako hauek izan ziren:

- *Zer dira genero-rolak?*
- *Zer dira estereotipoak?*
- *Zer da matxismoa?*
- *Zer da emakumeen matxismoa (Hembrismo gazteleraz)?*

Aurreko galdera hauek zer jarri ez zekitenak idatzi zituzten, noski, baina galdera batzuk oso interesgarriak eta eztabaidagarriak suertatu ziren:

- *Zergatik jendea matxista da?*

Galdera honi ikasle batek hau erantzun zuen: *“Telebistak horrela izan behar garela esaten digulako”*. Erantzun honekin uler dezakegu ikasleak telebistak bidaltzen dituen mezuetara erreferentzia egiten duela. Beraz, telebistan agertzen diren irudi, esaldi, modelo bakoitzaren atzetik mezu ezkutu bat dagoela ikusten dute.

Galdera honen harira beste ikasle batek galdera interesgarri hau bota zuen:

- *Emakume matxistak al daude?*

Galdera honetarako ikasleek ez zuten erantzunik, beraz, nik honako azalpen hau eman nien:

<<Emakume batek matxista den egoera bat onartzen duenean, matxismoa onartzen ari da, beraz, modu batean edo bestean matxista dela esan dezakegu. Adibidez, zer gertatzen da gure amonekin? Nire amonak, adibidez, gazteagoa zenean etxeko lan guztiak egiten zituen, seme-alaben ardurapean zegoen, eta gauza hauek emakumearen lanak zirela onartzen zuen. Hau da, bere jarrera matxista zen, eta gaur

egun, horrela pentsatzen jarraitzen du. Hala ere, gure amonak baino gazteagoak diren emakumeetan ere egoera hauek ematen dira>>.

Azalpen hau eman eta gero, argi utzi nien egoera hau ez dela familia guztietan gertatu behar, eta kasu partikularra izan daitekeela.

Oso interesgarria iruditu zitzaidan galdera honako hau izan zen:

- *Zer da transexuala izatea?*

Nahiz eta lehenengo saioetan landu genuen, ikasleek ez zekiten transexuala hitza nola definitu. Beraz, horrela azaldu nien:

<<Jaiotzen garenean gure genitalen arabera medikuak gizon edo emakumeak garen erabakitzen du. Hazten garen heinean, gure identitatea sortzen hasten gara, eta 2-4 urte ditugunean, jarri diguten generoarekin bat ez gatozela konturatu ahal gara. Hau da, nik alua dut, beraz, neska naiz, baina nire generoarekin ez nago gustura, eta mutila sentitzen naiz. Orduan, nire generoa “igaro” nahi dut. Eta berdina gerta daiteke mutila bazara>>.

Ikasleek ez zuten ongi ulertzen generoaren igarotze kontzeptua. Orduan horrela azaltzen jarraitu nuen:

<<Jarri dizute generoa femeninoa bada, feminitateari atxikitzen zaizkion gustuak, rolak, estereotipoetan hezten zaituzte. Adibidez, neska izateagatik soinekoak, gonak jartzen dizkizute, ile luzea eramaten duzu, nesken gauzak egiten dituzu, eta abar. Mutila bazara, berriz, galtzak eramaten dituzu, ile motza daramazu, futbolera jolasten duzu, eta abar. Haurra txikia denetik inposatu dioten horiekin guztiekin ados ez egotea gerta daiteke, eta beste generoa izan nahi duela sentitu dezake>>.

Honen harira, ikasle batek honako esaldia bota zuen: “*Ba nire amak, neska naizenez, soinekoak eta gonak jarri behar ditudala esaten dit*”. Hau da, argi ikusten da genero femeninoa izateagatik inposatzen direla gustu, janzteko era, eta izateko era espezifiko batzuk.

Ikasleen beste galdera interesgarri bat honako hau izan zen:

- *Zergatik jendea matxista da?*

Ikasleek galdera honi horrela erantzun zioten: *“bizitza tristea duelako eta besteekin sartu behar delako”*; *“bikotean boterea izan nahi duelako”*.

Azkenik, mutil batek bota zuen honako galdera hau oso interesgarria iruditu zitzaidan:

- *Nola dakizu homosexuala zarela?*

Mutil horri galdera erantzutea eskatu nion, eta honako hau erantzun zidan: *“gure gorputzak zerbait esaten dizunean”*. Honen harira lagun batengan sentitu ahal duzunari buruz eztabaidatzen egon ginen. Izan ere, zure lagun batengan maitasun handia sentitu dezakezu, baina laguntasunetik atera gabe, eta hor zegoen haien zalantza: *zein punturaino maite duzu laguna bezala edo zerbait gehiago bezala?*.

Beraz, mutilak oso erantzun aproposa eman zuela uste dut, zure gorputzak zerbait, seinale bat bidaltzen dizunean konturatzen zara.

8. SAIOA

Modu labur batean, hauek izan ziren talde bakoitzak egindako antzezlanak:

1. taldea

- a. Lehenengo egoera honetan mutil batek ezagunak dituen neska batzuei elkarrekin ateratzea eskatzen die. Mutilak neska guztiei elkarrekin aterako diren lehenengo gauean “hori” egingo duten galdetzen die, eta neskek, mutila pozteko, baietz esaten dute. Azkenean, mutilak guztiei berdina esan diela eta haietaz baliatu nahi dela konturatzen direnean, berarengana joaten dira azalpenak eskatzen eta mutila bakarrik gelditzen da.
- b. 4 bizilagun, 3 neska eta mutiko bat, arratsalde batean lauak etxean daudelarik mutilak neskei etxeko lanak egiteko eskatzen die. Bati arropa plantxatzeko eskatzen dio, beste bati afaria prestatzeko, eta abar. Etxe horretan mutilak boterea dauka, eta emakumeak oso otzanak dira.
- c. Neska bat futbolean ari da, eta mutil bat hurbiltzen zaio “futbola mutilen gauza dela” esanez. Neskak ez du komentario onartzen eta joaten da. gero, neskak bere lagunei gertatutakoa kontatzen die, eta mutilarengana joatea erabakitzen dute. Mutilarenera iristen direnean, mutila panpina batekin jolasten ari dela konturatzen dira, eta beraz, neskek ez dute ulertzen

mutilak lehen izandako jarrera, orain, bera panpinekin jolasten dago eta. Orduan, neskak barkamena aldarrikatzen diote.

- d. 3 neskek diskriminaziozko egoera erakusten dute mutil baten aurrean. Etxeko gauzak egin behar dituela agintzen diote, eta zerbait “gaizki” egiten duenean holako esaldiak botatzen diote: “gizonak ez duzue ezertarako balio”. Mutilak jarrera otzana hartzen du eta ez du ezer esaten.

2. Taldea

- a. Familia heterosexual bat agertzen da. Ama seme-alaben ardurapean dago, eta aita lagunekin festa egitera ateratzen da. Amak egoera honen aurrean ez du ezer egiten, eta etxeko lanak egiten jarraitzen du.
- b. Familia heterosexuala da. 3 seme-alaba dira, 2 neska eta mutil bat, adinaz handiagoa dena. Gizonak eta semeak haurrak zaintzen dituzten bitartean, emakumeak afaria egiten du. Ondoren, denek elkarrekin afaltzen dute. Gizonak eta semeak haurrak oheratzen dituzte emakumeak sukaldea garbitzen geratzen den bitartean. Etxeko lanak denen artean banatzen dituzte.
- c. 2 trabesti daude kafe bat hartzen eta neska bat hurbiltze zaie, oso soineko politak daramatela esanez. Hurbildu zaien neska honen laguna egoeraz ohartzen da, eta haiengana hurbiltzen da hau esanez: “zer ari zara trabesti hauekin?”. Bere lagunak ez du komentario hau onartzen, eta beste leku batera joatea gonbidatzen dio. Orduan, lagunak bakarrik joaten da.

3. Taldea

- a. Ama etxeko gauzak egiten ari da, eta aita aginduak ematen etortzen da, baina ama kokoteraino dago, eta ez du senarraren komentarioak onartzen, eta beraz, senarrak afaria egin behar du.
- b. Emazteak etxeko gauzez eta seme-alabez arduratzen da. Senarra lanetik iristen da, eta nahiz eta emaztea seme-alabekin laguntzea eskatzen dion, senarra telebista ikustera esertzen da, oso nekatua dagoela esanez.

Azkenean, emakumea gauza guztiez arduratu behar da, senarra erlaxatzen dagoen bitartean.

4. *Taldea*

- a. Emazteak etxeko gauzez arduratzen da, eta gizona berriz ia egun guztia lanean ematen du.
- b. Emazteak erosketak egiten dituen bitartean, senarrak bazkaria egiten du eta seme-alaben ardurapean gelditzen da etxean. Egitekoak denen artean banatzen dituzte.

Ikus daitekeen bezala, ia talde guztiek etxe batean ematen diren egoerak irudikatu dituzte. Gainera, familia irudikatzerakoan, denek familia heterosexualak irudikatu dituzte. Lerro horretatik pixka bat atera dena trabestien antzezlanak eta mutilaren kontrako diskriminazioaren antzezlanak izan dira.

Egia da, ikasleek bere inguruan daukatena hobekien ezagutzen dutena dela, beraz, irudikatzerako orduan ezagutzen duten horretara jo dute. Oraindik ez dute ezagutzen ezta guztiz onartzen ere du "normaletik" ateratzen diren beste egoerak; hala nola, inork ez du irudikatu ama ezkongabea duen familia bat, edo guraso homosexualak dituen familiaren bat, eta abar.

Beraz, ulergarria da ikasleek ezagutzen dituzten egoeretara jotzea, baina beste eredu batzuk existitzen direla erakutsi behar zaie, eta hori, hain zuzen ere, eskolaren lana da, eta ikasle hauentzako, hemendik aurrera, institutuarena.

CONCLUSIONES

La propuesta didáctica que he llevado a cabo y las observaciones que he realizado durante ella, me han servido para sacar diferentes conclusiones, y entre ellas, para darme cuenta de la gran influencia que la cultura visual ejerce (desde una perspectiva de género) sobre los alumnos y las alumnas.

Dicha influencia se puede identificar en la manera de actuar que tienen los alumnos y las alumnas frente a unas situaciones específicas, como por ejemplo: los juegos a los que juegan en la hora del descanso, jugando, generalmente, los niños al fútbol, mientras que las niñas se reúnen a hablar o a ensayar los bailes de fin de curso. De todas maneras, hay que mencionar que no siempre se da esta situación, ya que muchas de las niñas pasan la hora del patio jugando al baloncesto, balonmano, etc.

Ahora bien, a la hora de las relaciones personales que tienen entre unos y otros, si que se puede observar cómo nos influyen los estereotipos determinados por la sociedad. La mayoría de las chicas con las que he compartido las prácticas y la propuesta didáctica tienen el pelo largo, se preocupan por llevar la ropa adecuada, etc. Pero la actitud y el carácter que tienen, según dicta el estereotipo femenino creado por la sociedad, no son propios de una chica femenina, y he podido observar, que estas actitudes desconcertaban a los chicos en muchas ocasiones. Es decir, los chicos se extrañaban cuando ellas gritaban o decían y hacían cosas que en la sociedad se atribuyen al género masculino. Por lo que se puede observar claramente que tienen muy interiorizados los estereotipos que se asignan a cada género, y por lo tanto, las chicas no estaban siendo finas, sensibles, sosegadas, etc., tal y como determina la sociedad que deben ser.

Además, esta actitud de desconcierto también se daba entre las chicas. Cuando estaban en grupo y alguna de ellas enseñaba una actitud alocada, burra o alterada, le decían frases como esta: ¡pero qué burra eres!; ¡no seas tan basta! Por lo tanto, podemos ver que incluso entre las chicas existe la idea de tener que ser de una manera específica.

De la misma manera, todos los chicos tienen el pelo corto, la mayoría de ellos práctica deportes en los que se necesita fuerza física, como por ejemplo el fútbol, el rugby, etc. y siempre muestran una actitud valiente.

En cuanto al conocimiento del tema, en diferentes sesiones he podido observar que el alumnado cree saber mucho sobre el tema de la sexualidad y el género, pero en realidad su conocimiento es superficial. De hecho, en las primeras sesiones cuando trabajamos los conceptos género, orientación sexual, estereotipos, etc. les resultaban muy complicados de comprender.

Respecto a este tema, me pareció muy significativo observar que no conocían los conceptos homosexual, heterosexual y bisexual. Pese a que están muy acostumbrados a usar la palabra “maricón”, no sabían que los homosexuales son aquellos que están interesados por las personas de su mismo sexo. Por una parte, este desconocimiento puede tener efectos positivos, ya que no conocen el significado de la heterosexualidad ni el de la homosexualidad, y por lo tanto, no hacen distinciones entre ellas. Pero por otro lado, sí conocen dicho término vulgar y las connotaciones negativas que él conlleva, pero a su vez, no saben que están determinando la homosexualidad como algo negativo.

De la misma manera, en las primeras sesiones descubrieron que el concepto “sexo” no hace referencia al acto sexual, sino a las características biológicas de los humanos. Así mismo, el concepto “sexualidad” significaba lo mismo para ellos y ellas. Estas confusiones nos hacen ver que claramente el alumnado tiene poca información tanto de educación sexual como de perspectiva de género, y por lo tanto, no sabe distinguir entre unos conceptos y otros.

Aun así, estas situaciones de desconcierto no suponen un obstáculo, sino que hacen que el alumnado sienta más interés por profundizar en el tema y ampliar sus conocimientos respecto a él. Es más, los alumnos y alumnas acogieron el proyecto con muchísima motivación y ganas por poder tener la oportunidad de tratar este tema y resolver todas las dudas que tienen sobre él. Todas las preguntas que formulaban demuestran dicha motivación. Por lo tanto, no puede haber más excusas por parte de la escuela y la educación en general, y se debería empezar a trabajar en ello.

Basándome en los comentarios que hacían los alumnos y alumnas cuando hablábamos de los roles de género, puedo decir que hemos conseguido un pequeño avance en cuanto a la igualdad de género. Cuando nombrábamos los roles atribuidos al género femenino (así como la sensibilidad, dependencia, debilidad, etc.), el alumnado, y sobre todo las alumnas, mostraban un gran desacuerdo, defendiendo que ellas también son fuertes (de hecho, más que algún chico de clase), valientes, con poder social e independientes. De igual forma, los alumnos varones reclamaban que ellos también son sensibles y capaces de hacer los trabajos de casa.

Como llegaron a reflexionar los alumnos y alumnas, cuando vemos la televisión, estamos en una situación relajada: nuestra mente se evade y se centra en lo que está viendo. Por lo tanto, no estamos pendientes de los mensajes estereotipados, machistas que pueda haber detrás de cada imagen o escena, ya que es un momento de disfrute y no nos preocupamos por analizarlas.

Como antes he mencionado, los alumnos y alumnas son más conscientes de lo que me esperaba, ya que identifican fácilmente los estereotipos, roles, mensajes machistas y sexistas que se esconden detrás de las imágenes, series, canciones, anuncios que oímos y vemos en nuestro día a día. Pero no son conscientes de la influencia real que estos ejercen sobre las personas, y de que si no mostramos una actitud crítica frente a esto, los medios de comunicación seguirán manejando nuestras vidas.

Todo esto demuestra que los alumnos y alumnas todavía no tienen un discurso interior formado como lo puede tener una persona adulta. Es decir, todavía no tienen la capacidad de hacer autocrítica y reflexionar sobre la influencia que ha tenido en uno mismo la cultura visual, y una vez hecha dicha reflexión, actuar y practicar una actitud más adecuada en cuanto a la igualdad de género. La clave de que dicho discurso se forme está en que la escuela empiece a trabajar desde los primeros cursos de primaria este tema, para que a largo plazo se obtengan resultados positivos.

REFERENCIAS

- Aguirre, Imanol, & Hernández, Fernando. (1999). Kultura bisualaren hezkuntza. Kerry Freedmanekin elkarriketa. *Zehar*, 40,49-52.
- Alfonso, Pilar, & Aguado, Juan Pablo (2012). *Estereotipos y coeducación*. Departamento de Formación, Empleo, desarrollo e Igualdad de Oportunidades. Consejo Comarcal del Bierzo.
- Alicante, Feminario de (1987). *Elementos para una educación no sexista: Guía didáctica de la Coeducación*. Alicante: Victor Orenge Editores.
- Austin, John Langshaw (1962). *How to do things with words*. Oxford: Clarendon Press.
- Butler, Judith (1990). *Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Castells, Manuel (1998). *La era de la información: Economía sociedad y cultura. La socieda red*. (Vol. 1). Madrid: Alianza.
- Collins, Georgia, & Sandell, Renee (1997). Feminist research: themes, issues and applications in Art education. En S. D. Pierre, *Research methods and methodologies for art education* (págs. 193-222). Reston: National Art Education Association.
- Erro, Javier (2009). Reinventar la educación para el desarrollo desde la cultura visual. En J. S. Lozano, *El audiovisual y la educación para el desarrollo* (págs. 13-29). Generalitat Valenciana: Fundación Mainel.
- López Cao, Marián (13 de 11 de 2012). *Arte 2.0*. Recuperado el 26 de 03 de 2015, de <http://pendientedemigracion.ucm.es/info/arte2o/documentos/investigacionmarian.htm>
- López Cao, Marián (1991). Arte, individuo y sociedad. En M. L. Fernández, *Arte, feminismo y postmodernidad: apuntes de lo que viene* (págs. 103-109). Madrid: Complutense.
- Martinez, Begoña (1999). Eskola ez da gizartean sortzen diren estereotipoen eraginetik at geratzen. *Hik Hasi aldizkaria* (36), 17-21.

Montecino, Sonia, & Obach, Alexandra (1999). *Género y epistemología. Mujeres y disciplinas*. Santiago: LOM.

Rodríguez, Cesar Flores (2010). *Efectos de la televisión*. Recuperado el 27 de 03 de 2015, de Monografias.com: <http://www.monografias.com/trabajos16/efectos-televisión/efectos-televisión.shtml>

Sánchez, Juana Luisa, & Rizos, Rosario (1992). Coeducación. En I. A. Profesorado, *Temas transversales del curriculum: Educación vial, Coeducación, Educación moral, para la convivencia y la paz* (Vol. 2, págs. 52-53). Sevilla: Instituto de Formación y Perfeccionamiento del Profesorado.

Steilas, (Sindicato) (2015). M8 monografikoa. *Aldizkari monografikoa*, 2-5.

ERANSKINAK

ERANSKINA I

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Edurnezuri:
- Mari errauskin:
- Ariel:
- Ederra:
- Jasmine:
- Pocahontas:
- Mulan:

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Zer esanahia dute zuretzat argazki horiek?

ERANSKINA II

1. Begiratu honako argazki hauek eta esan zer mezu bidaltzen diguten. Matxistak ala sexistak dira? Zer estereotipo mota agertzen dira?

“Uste duzu emakumeak ireki dezakeela?”

Ikus kulturak Lehen Hezkuntzako ikasleengan duen eragina genero ikuspegitik begiratua / Influencia de la cultura visual en los alumnos y alumnas de primaria desde una perspectiva de género

2. Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoan?

3. Ikusi ditugun bideo eta iragarkietan, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo/iragarki horiek bizitzen dugun errealitatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?

ERANSKINA III

EMAKUMEAREN HEZKUNTZA FRANKISMOAN

▪ Irakurri eta azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiek:

1. Un complemento necesario.

“A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: “No es bueno que el hombre esté solo”. Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre. La primera idea de Dios fue el ‘hombre’. Pensó en la mujer después, como un complemento necesario, esto es, como algo útil”.

(Sección Femenina. Formación Político-Social, primer curso de Bachillerato, 1963)

2. Gimnasia casera.

“Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabajase fuera de su casa. Solamente la limpieza y abrillantado de los pavimentos constituye un ejemplo eficacísimo, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos movimientos de cultura

física que, aun cuando no tiene como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin”.

(‘Teresa’, revista de la Sección Femenina, marzo de 1961. Reportaje sin firma)

3. Exhibiciones indecentes.

“No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres”.

(Sección Femenina. ‘Economía doméstica’ para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

4. El talento creador.

“Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho”.

(Pilar Primo de Rivera, 1942)

5. Se obediente y no te quejes.

Ya no hay mujeres como las de antes

Extractos de “Sección Femenina” de la Falange Española y de las JONS- partido único del Movimiento Nacional- editado en 1958

Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato preferido. Ofrecete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje. Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrole tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Haz que se sienta a gusto, que repose en un sillón cómodo, o que se acueste en la recámara. Ten preparada una bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones a cerca de sus acciones o cuestiones su juicio o integridad. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sírvele de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde, limpia la casa para que esté limpia de nuevo en la mañana. Prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno. El desayuno es vital para tu marido si debe enfrentarse al mundo interior con talante positivo.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño. Recuerda que debes tener un aspecto inmejorable a la hora de ir a la cama... si debes aplicarte crema facial o rulos para el cabello, espera hasta que él esté dormido, ya que eso podría resultar chocante para un hombre a última hora de la noche.

En cuanto respecta a la posibilidad de relaciones íntimas con tu marido, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él siente la necesidad de dormir, que sea así no le presiones o estimes la intimidad. Si tu marido sugiera la unión, entonces accede humildemente, teniendo siempre en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Cuando alcance el momento culminante, un pequeño gemido por tu parte es suficiente para indicar cualquier goce que hayas podido experimentar. Si tu marido te pidiera prácticas sexuales inusuales, sé obediente y no te quejes. Es probable que tu marido caiga entonces en un sueño profundo, así que acomódate la ropa, refréscate y aplícate crema facial para la noche y tus productos para el cabello. Puedes entonces ajustar el despertador para levantarte un poco antes que él por la mañana. Esto te permitirá tener lista una taza de té para cuando despierte.

Sacado de "Economía Doméstica para bachillerato y magisterio" (Sección Femenina, 1958)

- Nolakoa zen garai horretako emakumea? Nolakoa IZAN BEHAR zen? Zerrenda batean jarri:

ERANSKINA IV

- Irakurri abesti honen letra eta aztertu xehetasunez:

"Mujer florero" Ella Baila Sola

De mayor yo quiero ser
mujer florero,
metidita en casita
yo te espero.

Las zapatillas de cuadros
preparadas,
todo limpio y muy bien hecha
la cama.

De mayor yo quiero
hacerte la comida
mientras corren los niños
por la casa.

Y aunque poco nos vemos
yo aquí siempre te espero
porque yo sin ti,
es que yo,
es que no soy nada y...

Quiero ser tu florero
con mi cintura ancha,
muy contenta cuando me das el beso
de la semana.

Es mi sueño
todo limpio,
es mi sueño estar en bata
y contar a las vecinas
las desgracias
que me pasan.

De mayor quiero ser
mujer florero,
serán órdenes siempre
tus deseos.

Porque tú sabes
más de todo
quiero regalarle a tu casa
todo mi tiempo.

Y por la noche
te hare la cenita
mientras ves el partido
o alguna revista.

Y hablare sin parar
de mi día casero.

No me escuchas,
no me miras, ¡ay!

¡¡Cuánto te quiero!!!
Quiero ser tu florero

ERANSKINA V, IKASLEEN ERANTZUNAK (Glosategiak)

Hitz hitzegia

DEFENIZIOAK

- **Genero rolak** Genero-rola pertsona baten gizon edo emakume izateagatik kultura eta gizarte baten baitan, egoera rola pertsonen arteko harreman baten aurkari.
- **Esteriotipoak** Esteriotipoa talde edo heste giza-kategoria batean sailkatu ondoren, talde horietako pertsonen eta horien jokatutako burut osatzen den aurreiritzi edo irudi sinplifikatua da.
- **Matrimonioko** Gizarte harremanetan gizonaren nagusikeria adierazten duten jarreraren multzoa da, aldi berean emakumeak gutxietsi gertatzen da.
- **Sexismoa** Sexismoa, genero-diskriminazioa ere deitua, estereotipoetan oinarrituta gizonak eta emakumeak modu berean tratatuko direla diskriminazioa jarrera eta jokabidea da, gizarte eta kultura baten genero-rolen aldatzearen ondorio.
- **Feminismoa** Feminismoa emakumeen esperimentu oinarritutako eta iraganeko eta gaur egungo erlatiboki sozialak kulturalen dituen teoria sozial eta praktikak politiken multzo bat da.
- **Embrismoa** Embrismoa da emakumeak maltatzen dituzten g. z. z. z.

DEFINIZIOAK²

Genero-rolak: Genero-rolak pertsonen portaera eta jokamoldea baldintzen ditu.

Esterotipoak: Talde horietako pertsonen eta horien jokabideei buruz arazten den irudia.

Matriismoa: Gizarte hurremanetan gizonaren nagusikeria adierazten duten jarreraren multzoa.

Sexismoa: Gizonak eta emakumeak ~~modu~~ modu berezian tratatzeko diskriminaziorako jarrera eta jokabidea da.

Feminismoa: Feminismoak gizonen eta emakumeen arteko eskubideen desberdintasunak kritikatzan da.

Enbrismoa: Enbrismoa da, gizonen murrizketak tratatzea.

SEXUA: Gizakiaren organo sexualak.

Mutikak → Zakalak

Emakak → Alkorrak.

SEXUALITATEA: Gizakiak gure sexualitatearen eraginekin duen harrekoa. "Oinarrizko sexualitatea".

EROTIKA: Praktika sexualak eragiten ditu. Hau da, sexualitatearen harrekin nola harrekoan gauden.

ORIENTAZIO SEXUALA: Zure sexu desberdintasunak erabakitzen dituzten pertsonen harrekoak, eraginak eta erantzunak.

GENEROA:

Homosexuala

Bisexuala

Heterosexuala

Maskulinitatea eta feminitatea

Maskulinitatea → gizonen eraginak

Feminitatea → emakumeen eraginak.

H.A

ZULEMAREKIN

- Genero rolak:

Genero rolak pertsona batak gizon edo emakume izateagatik kultura eta gizartearen baten baitan egoera nahiz pertsonen harreko harreman ~~bat~~ baten neurrian.

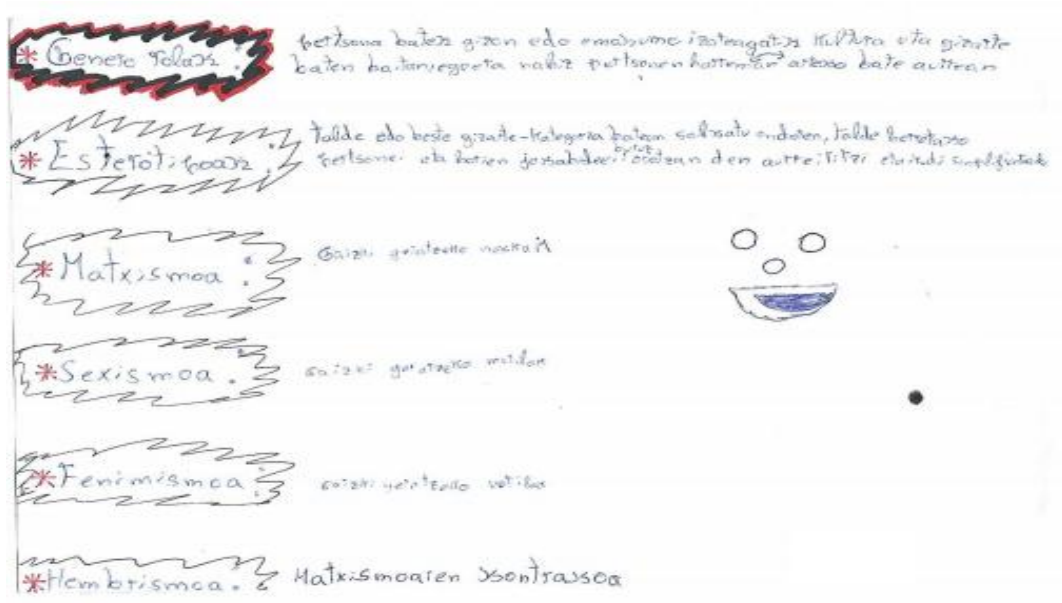
- Esteriotipoak: Talde jakin bati atxikitzen zaion irudia. Adib: Emakumeak politikari.

- Makismoa: ~~pertsona jakin bati atxikitzen zaion irudia~~ gizarte harremanetan gizonaren mugakera adierazten duten jarrera multzoa da.

- Sexismoa: Gizonak eta emakumeak modu berezi batez ikaltzea.

- Feminismoa: Emakumeen esperientziaren oinarritutako eta iragarneko eta garai eragin erlatibo sozialak kritikatzeko duten teoria z.

- Enbixismoa

Genero Rolak:

Esterotipoak: Pertsona, gina talde eta abarri buruz bane bakoitza arduratzen gabe erabakien den aurretikoa izateko multzoa, baina osoa izaten den izateko bakoitza bakoitzaren sistemakori erantzun sortea.

Matxismoa: Sexu maskulinoa femininora baino geroago jartzen duen pentsamendua eta jokoa; ondorioak emakumearen biziaren sorrera erabakien duena.

Sexismoa: Pertsonak sexua kontuan hartuta bakoitzak jokatzen duen oinarritutako diskriminazioa.

Feminismoa: Erakargaritasun eta
gizakien eskubideen aurka-
berdintasunen alde egiten duen
doktrina. Feminismoaren alburua

Emberismoa:

DEFINIZIOAK

Sexu: Ar-enak garapueran eta izaeran duten bereko desberdintasuna eta elkarren osagarri izateko gaitasuna.

Sexualitate: Sexuaren ezaugarri fisiologiko, psikologiko edo kulturalen eta sexu-sena gauzatzeari dagokien jokatutako multzoa; sexualitateak garrantzi izugarria du pertsonen garapenean.

Generoa: 1. Berezien artean bereizgarri edo antz handi eta iraunkorak dituzten izaeren multzoa; obere os gaitiek maskulino diren den jeneroa osatzen dute. 2. (Gramatika) bizidunetan, sexuen arteko bereizketa egiteko hitzak hartu chi duten forma desberdina (euskarak ez du genero gramatikarik; bizidunak soilki izan dezateke): Zaldi/behor, mutil/neska, jainko/jainkosa, alargen/alargontsa...

Erotic@: Relacionado con el amor y el deseo sexual.

Homosexual: Sexu bereko pertsonengatiko joera edo isori bereiz duena.

Bisexual: Sexu harremanetarako gizonezkoak naitz emakumezkoak gogoko dituen pertsona.

Heterosexuala: Beste sexuko pertsonarik joera duena, homosexualari kontra-jarraia.

Orientazio sexuala: Ze sexu pertsonarekin adierazten dizu.

Matxismoa: Gizonezkoak emakumezkoak baino gizarte-maila altuagor jartzen dituen ideologia, eta ondorioz, emakumeen baztertuta eta agintea gizonen esku egotea dakarrena.

Sexismoa: Pertsonak sexua kontuan hartuta baloratzeke joera; Sexuan oinarritutako diskriminazioa.

Feminismoa: Sexuen arteko politika ~~ekonomia~~ ekonomia eta gizartearen alde dauden pertsonak

Hembrismo: Matxismoaren kontrakoa da.

Genero rola: Pertsonen portaera eta jokatutako ~~erol~~ babilintzen ditu.

Estereotipoa: Talde jakin bati atxikitzen zaion irudiak.

ERANSKINA VI, IKASLEEN ERANTZUNAK (Genero rolak ariketa)

	MASKULINO	FEMENINO
GENERO	Indarra	SENTIKERTASUNA
ROLAK	~~Domestiko~~ ARRAZCIA	EMOZIOAK
	ORDUTEGIAK ~~izan~~ izan	~~ARRAZCIA~~
	ESPazio IRERKETA BOLA	ORDUTEGIAK izan
	~~ISOLAMENDUA~~	~~ISOLAMENDUA~~
	BOTERE SOZIALA	~~ESPazio IRERKETA BOLA~~
	INDEPENDENTZIA	ERLazio SOZIAL BOLA
	ONDARNAK ETA ZERBITZUAK EKOIZTEA	AKTIBITASUNA
		DEPENDENTZIA
		ETXeko ESPAZIO izan

genero rolak	maskulino	semenino
	indarra	sentikortasuna
	ordutegiri ~~iz~~ izan	dependenteia
	~~isolak~~	emozioa
	~~erlazio eskasak~~	~~arrazoiak~~
	Botere sozialak	ordutegia ez izan
	arrazoiak	espazio irekietan egon
	independenteia	ahultasuna
	ondasun eta erabizirik gabea	~~independenteia~~
		~~ondasun eta erabizirik gabea~~
		eteko espazioa izan
		isolamendua
		erlazio sozialak eskasak

	Maskulina	Femeninoa
Genera Relak	<ul style="list-style-type: none"> - Indarria ✓ - ~~Dependentzia~~ - Ondategirik ez izan ✓ - Espazio publikoan egotea ✓ - Botere soziala ✓ - Independentzia ✓ - Ondararak eta zorritzeak ez izatea ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> - Sentikortasuna ✓ - Emosiok sentitzea ✓ - Arnasia ✓ - Ondategia izatea ✓ - Isolamendua ✓ - Erlazio sozial estua ✓ - Akulturazioa ✓ - Dependentsia ✓ - Etxeko erantzumen egotea ✓

femenino	masculino
<ul style="list-style-type: none"> * sentikotasuna * Dependentzia * emozioak * arazoia * Ordutegiazizatea * Espazio irekietan egotea * Aultasuna * ~~Independentzia~~ * el xeke espacian egotea * inoelamendua Erlazio social eskasa 	<ul style="list-style-type: none"> * indarra * ordutegirik ~~ez~~ izan * ~~isotamendua~~ * ~~erlazio social eskasa~~ * Potere sociala * ~~Independentzia~~ * Ondasuna serbitzua izatea * arazoia * Espazio irekietan egotea
	<u>chicas A</u>

ERANSKINA VII, IKASLEEN ERANTZUNAK (Disneyko galdetegia)

Izen-abizenak: _____

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Etxeko gautak egin behar duena. Garbitu, lana egin...
- Mari errauskin: Nesha langilea eta "sympa", beti lan egiten eta besteak nahi dutenak egiten.
- Ariel: Nesha bat bere ashetasuna nahi duena. Kanpora alera nahi du.
- Ederra: Nesha gozagarria eta ikusi nahi duena, kultura asho gustatzen zaio, interese du. Irakurtea gustatzen zaio.
- Jasmine: Nesha bihurria, ashetasuna nahi du.
- Pocahontas: Nesha ashea da.
- Mulan: Nesha ausarta eta borrokalaria.

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Ashetasuna, ashea. Eten dute nahi duten behura jateak.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Pizia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

Ez da egokia Matxista. Txihientzako pelikula da eta...

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

Jortu

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

*Konturabeko matxismoa dagoela, ber ean nahi duen argazkiak.
Matxismoa*

Izen-abizenak: _____

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Edurnezuri: Neska perfekta bat etxean egoten dena
- Mari errauskin: Neska langilea
- Ariel: Neska bat ~~liberaketa~~ askatasuna nahi duena
- Ederra: Neska askarria kulturalik inoratu dagoena
- Jasmine: Neska bizkorra
- Pocahontas: Neska artoa
- Mulan: Neska borrokalaria eta aurkaria

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Askatasuna nahi dute

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi diorean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

* Matxiomoa dagoela eta gainera txikiak
da

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Jendea hartzerako. Bai, bai

Izen-abizenak:**DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.****1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.**

- Eurnezuri: Emakume oso perfektua
- Mari errauskin: Emakume laugilea eta otzana
- Ariel: Emakume bat nahi asko dituenak (libertatea)
- Ederra: Emakume arkarra eta kultura gustatzen zaiena
- Jasmine: Emakume bilurria
- Pocahontas: Emakume arkea
- Mulan: Emakume lausorria

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Askatasuna nahi dute

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi diotenean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

Matxista pelikulek dira.

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
<Eso es cosa de mujeres>, busca otros quehaceres.*

Enaburuak zara

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldstein*ek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

*Teubea kontzertatzen.
Matxismoa pelikulekari buratzen*

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Neska perfektua.
- Mari errauskin: Neska langilea
- Ariel: Neska nauhai.
- Ederra: Neska argia eta kultuarekin
- Jasmine: Neska bixoria
- Pocahontas: Neska askea
- Mulan: Neska borroalaria eta arianta

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Ahateak izaten

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

*Matxismo da desagatzea
matxismoa.*

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Matxismoa

Cultura

Izen-abizenak: _____

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Emakume perfeccionista bat da etxeko gaztekin.
- Mari errauskin: Emakume langile eta sumisa.
- Ariel: Emakume askatasunaren nahian.
- Ederra: Emakume azkara eta kulturaz interes duen emakumea da.
- Jasmine: Emakume bihurria.
- Pocahontas: Emakume askea.
- Mulan: Emakume borrokalasia eta ausarta

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

Matxista

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Izen-abizenak: _____

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzeza bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eburnezuri: Ebrean egoten dena.
- Mari errauskin: Neska bihurtza.
- Ariel: Neska bat arratsua nahi duen
- Ederra: Neska ~~bihurtza~~ arratsua
- Jasmine: Neska bihurtza.
- Pocahontas: Neska askea
- Mulan: Bortolaburua eta dardara

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Arratsua nahi dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

* Ez da hori esan behar haurrentzako pelikulak dira
eta ez da arrazoi.

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Jendea kulturalaren bidez - Marxismoa Disney filmak
helu dela.

Izen-abizenak:**DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.****1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.**

- Edurnezuri: *Emakumea ona garbitzen duena.*
- Mari errauskin: *Lana agiten duena eta Beren lagana*
presatza
- Ariel: *Neska bere lagun ez duena izan nahi*
(erreserban ondoan) nahi duena ankarizatu.
- Ederra: *Gugiu kulturaren alde eta maiteminduta*
- Jasmine: *Neska eskapatzen dena (biurritik)*
desosin.
- Pocahontas: *Neska gisla dena eta arroya.*
- Mulan: *Bortolagarria eta ausarta*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Guztiak ongi bizitzea (kaskea izateag)

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

nire astaz maitasuna dago eta ondo gertatzen da
osien ondorioz hiri egiten dute gatazka
maitasuna gertatzen dago.

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

ikuskeria politikorik gabe maitasuna dagoela

Izen-abizenak: _____

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Edurnezuri: *Perfectionista guztiaz arduratzen da eta oso perfectionista da*
- Mari errauskin: *oso langilea da*
- Ariel: *Nai du libertatea*
- Ederra: *oso inteligena da eta oso interesatuta dago kulturari*
- Jasmine: *oso bihurria da*
- Pocahontas: *emakume askea*
- Mulan: *oso indartsua, barikalaria eta oso asaita da*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

askea izatea

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

MICRISMO: 1. X. A

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- (Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.)*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

MATXISUA

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Edurnezuri: *Mujer sanadora*
- Mari errauskin: *Mujer trabajadora*
- Ariel: *Mujer con ansias de libertad*
- Ederra: *Mujer inteligente y interesada por la cultura.*
- Jasmine: *Mujer rebelde.*
- Pocahontas: *Mujer liberal*
- Mulan: *Mujer luchadora e inteligente*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<loven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

MATXENO

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestida, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Izen-abizenak:**DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.****1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.**

- Eurnezuri: *Oso perfektu eta oso jina da*
- Mari errauskin: *Oso lagilea*
- Ariel: *Bere munduaren oneraketa laguntza eta puzen arlo*
- Ederra: *Oso askina da eta arlo gutxiak zaila irakurtzea*
- Jasmine: *Bihurria da*
- Pocahontas: *Naska askia da*
- Mulan: *Bonakalari eta aurante*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Gustak emazteak izate eta lagunak izate dira egon eraten dioten lekuetan askak izatea nahi dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

Matxistak dira eta ez dira egotzak kikiakizak

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otras quehaceres.*

Jostea da hori

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Jendek kontraintzats politikak horiek no Matxistak dira eta aurre egin behar diotela horri

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Neska etxean lanean aritzen da.
- Mari errauskin: Neska langilea eta otzara askatasuna
- Ariel: Neska bat nahi duela. kampaia atara nahi du.
- Ederra: Neska arnasa eta inasienko prest bati.
- Jasmine: Neska bihurria. baxtelatik atera nahi du.
- Pocahontas: Neska askea.
- Mulan: Neska ausarta eta borrokalaria.

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Askatasuna nahi dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

Jendea hartzeko. Tx Matxismorea bukatzea

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todas dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego ya con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otras quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Neska etxean lanean aritzen da.
- Mari errauskin: Neska langilea eta otzara
- Ariel: Neska bat askatasuna nahi duela. kampaia atara nahi du.
- Ederra: Neska arnasa eta inasienko prest bati.
- Jasmine: Neska bihurria. bazterlurretik atera nahi du.
- Pocahontas: Neska aske.
- Mulan: Neska ausarta eta borrokalaria.

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Askatasuna nahi dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxo filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

Jendea hartzeko. Tx Matxismora bukatzea

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

* Matxismoa dago den polikiak hauetan.

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hoy que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otras quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Jendak 3. oharretako Disney filmak eta munduan machismoa

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: Neska erlean lanean aritzen da.
- Mari errauskin: Neska langilea eta otzara askatasuna
- Ariel: Neska bat nahi duela. kampaia atara nahi du.
- Ederra: Neska armarra eta inasterko prest bati.
- Jasmine: Neska bihurria. bazteretatik atera nahi du.
- Pocahontas: Neska askea.
- Mulan: Neska ausarta eta borrokalaria.

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Askatasuna nahi dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

Jendea hartzeko. Tx Matxi smora bukatzea

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxiak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

matxismoa   matxista

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak alpatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicada.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego ya con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: *Muger Perfeccionista eta la limpieza del hogar. Emazte langile eta somiso*
- Mari errauskin: *Muger ~~Perfeccionista~~ ~~la limpieza del hogar~~ ~~emazte langile eta somiso~~*
- Ariel: *Muger ~~Perfeccionista~~ ~~la limpieza del hogar~~ ~~emazte langile eta somiso~~*
- Ederra: *Muger inteligente e interesada en la cultura.*
- Jasmine: *Neska bixsua.*
- Pocahontas: *Neska asken*
- Mulan: *Neska baxozalacia eta ~~la limpieza~~ ~~la limpieza~~ ~~la limpieza~~*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

matxista matxista

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak alpatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Caseremos tu vestido, no es nada complicado,
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejads impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

ez dute esanahia

Matxismoa

Izen-abizenak:

DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Eurnezuri: *gizakia (hauka)*.
- Mari errauskin: *petxoa garbitzen duena beti.*
- Ariel: *libre izateko, disekoa bano eziziotu nahi.*
- Ederra: *negra arikari eta kalibragatik interesatua.*
- Jasmine: *negra bihurtu*
- Pocahontas: *negro arikari*
- Mulan: *negra boro kaloria eta anjarta*

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

*matxiak, nahi dute duak matxiak izatea nahi dute le nite dute
txiki izateak eta ez bada es. a. g. l. m. suets demonstratzen dute,*

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
 <<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
 <<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
 Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
 Encajes y botones, lazos y festones,
 Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
 Pues a todos dejarás impresionados.
 Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
 No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
 - Llego yo con las tijeras.
 - La aguja es mi herramienta.
 - Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.

↓
 Genero Tulan.

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

modismoak erabiltzen ditu printzesen jantziak aldatzeko.

Izen-abizenak:

AK. GALDETEGIA.

1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.

- Edurnezuri: Neska beti melika jaan behar dela eta beti garbitzen
- Mari errauskin: Beti lan egiten jopatu gabe
- Ariel: Liberdade gustu nahi duena eta ez duenaz belduz bizi dago.
- Ederra: Lan egiten duen eta esateko dela
- Jasmine: Neska bihurria eta gartelarik ^{her} egin nahi duela
- Pocahontas: Neska askea eta aurorta
- Mulan: Neska aurorta eta beldurtia ez dela

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

ongi bizibrea eta urte izan

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
 <<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
 <<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

matrista

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak alpatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
 Caseremos tu vestida, no es nada complicado.
 Encajes y botones, lazos y festones,
 Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
 Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
 No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
 - Llego yo con las tijeras.
 - La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Jendea Kantautzaileke Disney filmetan modisismoa dagoela

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
 <<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
 <<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
 Caseremos tu vestida, no es nada complicado.
 Encajes y botones, lazos y festones,
 Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
 (Pues a todos dejarás impresionados)
 Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
 No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
 - Llego yo con las tijeras.
 - La aguja es mi herramienta.
 - Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

5. Zergatik uste duzu Dina Goldsteinek Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

EGIA DA

Izen-abizenak:**DISNEY FILMAK. GALDETEGIA.****1. Deskribatu printzesa bakoitzaren izaera nolakoa den.**

- Eurnezuri: Oso emakume perfektzionista eta fina
- Mari errauskin: Emakume langilean eta oso 'deana
- Ariel: Liberatearen aldeko lagarria
- Ederra: Emakume argia eta kultura gustatzen zaiona.
- Jasmine: Neska bihurria
- Pocahontas: Emakume askea
- Mulan: Neska bandakaria eta ausarta

2. Zer nahi edo desio dute printzesek? Zerrenda batean jarri.

Gutxiak askatasuna nahi dute. Bere burua giltzapetuta ikusten dute.

3. Aztertu hurrengo esaldi hauek. Zer dago beren atzean? Zer uste duzu haurrentzako film batean holako esaldiak agertzeari buruz?

- Mari Errauskin filmean (printzearen aitak bere semearentzat emaztea bilatzen ari denean):

<<Tiene que haber alguna que sea buena madre, digo... buena ESPOSA>>

- Ederra eta Piztia filmean (Ederra deskribatzen dute):

<<Joven extravagante que no deja de leer>>

<<No debemos olvidar que esa chica es singular, muy distinta a todos los demás>>

- Sirenatxoa filmean (ahotsa kendu nahi dionean):

<<No necesitas tu voz, tienes tu belleza, tu linda cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal>>
<<Los hombres no te buscan si les hablas>>

- Edurnezuri filmean (Edurnezuri lo dago eta ipotxak berari buruz ari dira hitz egiten):

<<Es una mujer y todas son como el veneno. Tienen muchos remilgos>>
<<Las mujeres son peor que un dolor de muelas>>

*Trikintzako ez zaizkirit egokiak iradiltzen.
(Matxista)*

4. Mari Errauskin filmean agertzen den abesti honen letra irakurri. Ondoren, identifikatzen dituzun estereotipo eta genero rolak aipatu. Azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiak edo hitzak.

*Cenicienta, Cenicienta, te ayudamos con agrado,
Coseremos tu vestido, no es nada complicado.
Encajes y botones, lazos y festones,
Y nada puede ir mal en ese baile tan real,
Pues a todos dejarás impresionados.
Hay que darse mucha prisa, terminar la vestimenta,
No es momento para charlas, la acción es lo que cuenta.
- Llego yo con las tijeras.
- La aguja es mi herramienta.
- Eso es cosa de mujeres, busca otros quehaceres.*

Jostea (enakunera da)

5. Zergatik uste duzu *Dina Goldsteinek* Disneyko printzesen parodia egin zuela? Er esanahia dute zuretzat argazki horiek?

Lortu nahi du jendeak konturatzea ze mezu bidali nahi duten

ERANSKINA VIII, IKASLEEN ERANTZUNAK (Iragarkien fitxa)

Taldekiddeen izenak:

1. Begiratu honako argazki hauek eta esan zer mezu bidaltzen diguten. Matxistak ala sexistak dira? Zer estereotipo mota agertzen dira?

Emakumeen kontrako sexismoa.

Emakumeen kontrako matxismoa.

Estereotipoak: txikitati bera
etxean gaurak garbitzen
geratu behar dira

Emakumeen kontrako Sexismoa

Estereotipoak: Bati ederra opm behar dela

Emakumeen kontrako
matxismoa.

"Uste duzu emakumeak ireki dezakeela?"

Emakumeen kontrako matxismoa

Emakumeen kontrako
matxismoa

Gizonen kontrako Sexismoa

Gizonen Kontrako
Sexismoa

Emakumeen Kontrako Sexismoa

2. Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoa?

- Hau ikustean ez gauda ados.
= Argazki hauetan Matxismoa eta sexismoa erakusten da.
-

3. Ikusi ditugun bideoetan, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo horiek bizitzen dugun errealitatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?

3- Matxismoa ikustea eta handitan matxistak izatea.

3

Taldekideten izenak:

1. Begiratu honako argazki hauek eta esan zer mezu bidaltzen diguten. Matxistak ala sexistak dira? Zer estereotipo mota agertzen dira?

Sexista, objektu sexualak bezala ikusten ditelako.

Matxista, pentsatzen dutelako emakumeak txikiak lan egiten egon behar ditelako, "txikiak alabak".

Sexista, objektu sexualak bezala ikusten dute.

Matriста, pentsatzen dutelako
neskak ez dugula indarririk

You mean a woman can open it?

"Uste duzu emakumeak ireki dezakeela?"

Matriста, uste dutelako
emakumez beti umearekin
egon behar dela.

Matriста, Esaten dutelako
mutilak esaten dutelako
usaindu behar dutelako
a macho pecho.

DEJA DE OLER COMO NINJA
Y HUELE A HOMBRE
Old Spice

Sexista, esaten dutelako
mutila

2. Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoan?

3. Ikusi ditugun bideoetan, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo horiek bizitzen dugun errealtatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?

3. machismoa eta sexismoa dagoela, gainera asko!

Taldekieeen izenak:

1. Begiratu honako argazki hauek eta esan zer mezu bidaltzen diguten. Matxistak ala sexistak dira? Zer estereotipo mota agertzen dira?

→ Sexismo
(nesken kontra)

Matxismo ←

→ Sexismo
(nesken kontra)

Matxismo ←

"Uste duzu emakumeak ireki dezakeela?"

→ Matxismo

Matxismo ←

→ Sexismo
(mutilen kontra)

Sexismo ←
(mutilen kontra)

→ Matxismo

2. Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoan?

Bai, ~~horren~~ horren kontra gaude. Adibidez, emakumeak eta gizonak atxekogareak eta gaur atera denak berdina egin ahal dugu.

3. Ikusi ditugun bideoetan, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo horiek bizitzen dugun errealitatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?

Ez duela aitaren iritzia kontuan hartu.

Hau sexismoa da, hau ez da normala.

Aldatu gizona iraketa delano labagalua jartzen

Taldeakideen izenak:

1. Begiratu honako argazki hauek eta esan zer mezu bidaltzen diguten. Matxistak ala sexistak dira? Zer estereotipo mota agertzen dira?

Matxistak, Neska

Matxistak, Neska

Matxistak, Neska

"Uste duzu emakumeak ireki dezakeela?"

Matxistak, Neska

Matxistak, Neska

matxista, neska

sexista, mutilei

sexista, mutila

Matxista, neskei

- ✓ 2. Zer ondorio uste duzue dituztela irudi hauek? Zuen pentsatzeko eran eragina dute? Eta zure egunerokoa?
- Argazki, publizitate hori neskei eta mutiloi buruz gaizki hitz egiten du saltzeko berraien produktuek. Bai eta publizitate batzuk sarritan matxistak direla.
- ✓ 3. Ikusi ditugun bideoetan, zer egin zaizu arraroa eta zer ez? Bideo horiek bizitzen dugun errealitatea kontatzen dute edo gehiegikeria da?

3: Gende batek ~~amantatzen~~ ~~amantatzen~~ ikusten denuntziatzen dute unuzioari eta umak gaizki pentsatzen (emakumeak edo gizonek objektu batek direla)

ERANSKINA IX, IKASLEEN ERANTZUNAK (Frankismo garaiko fitxa)

Taldekideten izenak:

EMAKUMEAREN HEZKUNTZA FRANKISMOAN

- Irakurri eta azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiek:

1. Un complemento necesario.

"A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: 'No es bueno que el hombre esté solo'. Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre. La primera idea de Dios fue el 'hombre'. Pensó en la mujer después, como un complemento necesario, esto es, como algo útil".

(Sección Femenina. Formación Político-Social, primer curso de Bachillerato, 1963)

2. Gimnasia casera.

"Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabajase fuera de su casa. Solamente la limpieza y abrillantado de los pavimentos constituye un ejemplo eficazísimo, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos movimientos de cultura

física que, aun cuando no tiene como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin".

('Teresa', revista de la Sección Femenina, marzo de 1961. Reportaje sin firma)

3. Exhibiciones indecentes.

"No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres".

(Sección Femenina. 'Economía doméstica' para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

4. El talento creador.

"Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho".

(Pilar Primo de Rivera, 1942)

5. Se obediente y no te quejes.

Ya no hay mujeres como las de antes

Extractos de "Sección Femenina" de la Falange Española y de las JONS- partido único del Movimiento Nacional- editado en 1958

Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato preferido. Ofrecete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje. Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrale tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Haz que se sienta a gusto, que repose en un sillón cómodo, o que se acueste en la recámara. Ten preparada una bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones a cerca de sus acciones o cuestiones su juicio o integridad. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sirvele de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde, limpia la casa para que esté limpia de nuevo en la mañana. Prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno. El desayuno es vital para tu marido si debe enfrentarse al mundo interior con talante positivo.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño. Recuerda que debes tener un

aspecto inmejorable a la hora de ir a la cama... si debes aplicarte crema facial o rulos para el cabello, espera hasta que él esté dormido, ya que eso podría resultar chocante para un hombre a última hora de la noche.

En cuanto respecta a la posibilidad de relaciones íntimas con tu marido, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él siente la necesidad de dormir, que sea así no le presiones o estimes la intimidad. Si tu marido sugiera la unión, entonces accede humildemente, teniendo siempre en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Cuando alcance el momento culminante, un pequeño gemido por tu parte es suficiente para indicar cualquier goce que hayas podido experimentar. Si tu marido te pidiera prácticas sexuales inusuales, sé obediente y no te quejes. Es probable que tu marido caiga entonces en un sueño profundo, así que acomódate la ropa, refréscate y aplícate crema facial para la noche y tus productos para el cabello. Puedes entonces ajustar el despertador para levantarte un poco antes que él por la mañana. Esto te permitirá tener lista una taza de té para cuando despierte.

Sacado de "Economía Doméstica para bachillerato y magisterio" (Sección Femenina, 1958)

- Nolakoa zen garai horretako emakumea? Nolakoa IZAN BEHAR zen? Zerrenda

batean jarri: ~~Eskebi batzuk bizitzen ziren. Izan behar zen emakumea eta sironak denetarik egin beharke zuten~~

ziren	izan behar
Eskebiak	gizon bat beate
Objektu berrak	ing. tratatzen
Etan partson	nai duten beateak
Blanderak	Ez kimblamulengak

Taldekieen izenak:

EMAKUMEAREN HEZKUNTZA FRANKISMOAN

▪ **Irakurri eta azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiek:**

1. Un complemento necesario.

"A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: "No es bueno que el hombre esté solo". Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre. La primera idea de Dios fue el 'hombre'. Pensó en la mujer después, como un complemento necesario, esto es, como algo útil".

(Sección Femenina. Formación Político-Social, primer curso de Bachillerato, 1963)

2. Gimnasia casera.

"Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabajase fuera de su casa. Solamente la limpieza y abrillantado de los pavimentos constituye un ejemplo eficacísimo, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos movimientos de cultura

física que, aun cuando no tiene como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin".

('Teresa', revista de la Sección Femenina, marzo de 1961. Reportaje sin firma)

3. Exhibiciones indecentes.

"No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres".

(Sección Femenina. 'Economía doméstica' para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

4. El talento creador.

"Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho".

(Pilar Primo de Rivera, 1942)

5. Se obediente y no te quejes.

Ya no hay mujeres como las de antes

Extractos de "Sección Femenina" de la Falange Española y de las JONS- partido único del Movimiento Nacional- editado en 1958

Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato preferido. Ofrecete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje. Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrale tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Haz que se sienta a gusto, que repose en un sillón cómodo, o que se acueste en la recámara. Ten preparada una bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones a cerca de sus acciones o cuestiones su juicio o integridad. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sírvele de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde, limpia la casa para que esté limpia de nuevo en la mañana. Prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno. El desayuno es vital para tu marido si debe enfrentarse al mundo exterior con talante positivo.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño. Recuerda que debes tener un

aspecto inmejorable a la hora de ir a la cama... si debes aplicarte crema facial o rulos para el cabello, espera hasta que él esté dormido, ya que eso podría resultar chocante para un hombre a última hora de la noche.

En cuanto respecta a la posibilidad de relaciones íntimas con tu marido, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él siente la necesidad de dormir, que sea así no le presiones o estimes la intimidad. Si tu marido sugiera la unión, entonces accede humildemente, teniendo siempre en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Cuando alcance el momento culminante, un pequeño gemido por tu parte es suficiente para indicar cualquier goce que hayas podido experimentar. Si tu marido te pidiera prácticas sexuales inusuales, sé obediente y no te quejes. Es probable que tu marido caiga entonces en un sueño profundo, así que acomódate la ropa, refréscate y aplicate crema facial para la noche y tus productos para el cabello. Puedes entonces ajustar el despertador para levantarte un poco antes que él por la mañana. Esto te permitirá tener lista una taza de té para cuando despierte.

Sacado de "Economía Doméstica para bachillerato y magisterio" (Sección Femenina, 1958)

- Nolakoa zen garai horretako emakumea? Nolakoa IZAN BEHAR zen? Zerrenda batean jarri:

- Gizonaren txatxa izan behar zen.
- Gizonaren ~~gizona~~ esaten zuen gurea egin behar zuen.
- Beli poltsa egon behar zuen.
- Muiak nahi zuena egiten zuen eta neska etxoan egon behar zen.
- Matxismo asko egingen.
-

Taldekieen izenak:

EMAKUMEAREN HEZKUNTZA FRANKISMOAN

▪ Irakurri eta azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiek:

1. Un complemento necesario.

"A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: "No es bueno que el hombre esté solo". Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre. La primera idea de Dios fue el 'hombre'. Pensó en la mujer después, como un complemento necesario, esto es, como algo útil".

(Sección Femenina. Formación Político-Social, primer curso de Bachillerato, 1963)

2. Gimnasia casera.

"Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabajase fuera de su casa. Solamente la limpieza y abrillantado de los pavimentos constituye un ejemplo eficacísimo, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos movimientos de cultura

física que, aun cuando no tiene como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin".

('Teresa', revista de la Sección Femenina, marzo de 1961. Reportaje sin firma)

3. Exhibiciones indecentes.

"No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres".

(Sección Femenina. 'Economía doméstica' para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

4. El talento creador.

"Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho".

(Pilar Primo de Rivera, 1942)

5. Se obediente y no te quejes.

Ya no hay mujeres como las de antes

Extractos de "Sección Femenina" de la Falange Española y de las JONS- partido único del Movimiento Nacional- editado en 1958

Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato preferido. Ofrecete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje. Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrale tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Haz que se sienta a gusto, que repose en un sillón cómodo, o que se acueste en la recámara. Ten preparada una bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones a cerca de sus acciones o cuestiones su juicio o integridad. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sirvele de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde, limpia la casa para que esté limpia de nuevo en la mañana. Prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno. El desayuno es vital para tu marido si debe enfrentarse al mundo interior con talante positivo.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño. Recuerda que debes tener un

aspecto inmejorable a la hora de ir a la cama... si debes aplicarte crema facial o rulos para el cabello, espera hasta que él esté dormido, ya que eso podría resultar chocante para un hombre a última hora de la noche.

En cuanto respecta a la posibilidad de relaciones íntimas con tu marido, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él siente la necesidad de dormir, que sea así no le presiones o estimes la intimidad. Si tu marido sugiera la unión, entonces accede humildemente, teniendo siempre en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Cuando alcance el momento culminante, un pequeño gemido por tu parte es suficiente para indicar cualquier goce que hayas podido experimentar. Si tu marido te pidiera prácticas sexuales inusuales, sé obediente y no te quejes. Es probable que tu marido caiga entonces en un sueño profundo, así que acomódate la ropa, refréscate y aplicate crema facial para la noche y tus productos para el cabello. Puedes entonces ajustar el despertador para levantarte un poco antes que él por la mañana. Esto te permitirá tener lista una taza de té para cuando despierte.

Sacado de "Economía Doméstica para bachillerato y magisterio" (Sección Femenina, 1958)

- Nolakoa zen garai horretako emakumea? Nolakoa IZAN BEHAR zen? Zerrenda batean jarri:

- Langilea
 - Fina
 - Puzketa
 - Best edozein gaua egiteko
 - Bete mutikak ~~argi~~ agintzen dion egia.
 - Makilatuak.
 - ~~At~~ Gizonen' beti baina ezte.

Taldekieeen izenak:**EMAKUMEAREN HEZKUNTZA FRANKISMOAN**

- Irakurri eta azpimarratu zure arreta deitzen duten esaldiek:

1. Un complemento necesario.

"A través de toda la vida, la misión de la mujer es servir. Cuando Dios hizo el primer hombre, pensó: "No es bueno que el hombre esté solo". Y formó la mujer, para su ayuda y compañía, y para que sirviera de madre. La primera idea de Dios fue el 'hombre'. Pensó en la mujer después, como un complemento necesario, esto es, como algo útil".

(Sección Femenina. Formación Político-Social, primer curso de Bachillerato, 1963)

2. Gimnasia casera.

"Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabajase fuera de su casa. Solamente la limpieza y abrillantado de los pavimentos constituye un ejemplo eficazísimo, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos movimientos de cultura

física que, aun cuando no tiene como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin".

('Teresa', revista de la Sección Femenina, marzo de 1961. Reportaje sin firma)

3. Exhibiciones indecentes.

"No hay que tomar el deporte como pretexto para llevar trajes escandalosos. Podemos lucir nuestra habilidad deportiva, pero no que estas habilidades sirvan para que hagamos exhibiciones indecentes. Tampoco tenemos que tomar el deporte como pretexto para independizarnos de la familia, ni para ninguna libertad, contraria a las buenas costumbres".

(Sección Femenina. 'Economía doméstica' para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

4. El talento creador.

"Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho".

(Pilar Primo de Rivera, 1942)

5. Se obediente y no te quejes.

Ya no hay mujeres como las de antes

Extractos de "Sección Femenina" de la Falange Española y de las JONS- partido único del Movimiento Nacional- editado en 1958

Ten preparada una comida deliciosa para cuando él regrese del trabajo. Especialmente, su plato preferido. Ofrécete a quitarle los zapatos. Habla en tono bajo, relajado y placentero.

Prepárate: retoca tu maquillaje. Coloca una cinta en tu cabello. Hazte un poco más interesante para él. Su duro día de trabajo quizá necesite de un poco de ánimo, y uno de tus deberes es proporcionárselo.

Durante los días más fríos deberías preparar y encender un fuego en la chimenea para que él se relaje frente a él. Después de todo, preocuparse por su comodidad proporcionará una satisfacción personal inmensa.

Minimiza cualquier ruido. En el momento de su llegada, elimina zumbidos de lavadora o aspirador. Salúdale con una cálida sonrisa y demuéstrale tu deseo por complacerle. Escúchale, déjale hablar primero; recuerda que sus temas de conversación son más importantes que los tuyos. Nunca te quejes si llega tarde, o si sale a cenar o a otros lugares de diversión sin ti. Haz que se sienta a gusto, que repose en un sillón cómodo, o que se acueste en la recámara. Ten preparada una bebida fría o caliente para él. No le pidas explicaciones a cerca de sus acciones o cuestiones su juicio o integridad. Recuerda que es el amo de la casa.

Anima a tu marido a poner en práctica sus aficiones e intereses y sirvele de apoyo sin ser excesivamente insistente. Si tú tienes alguna afición, intenta no aburrirle hablándole de ésta, ya que los intereses de las mujeres son triviales comparados con los de los hombres. Al final de la tarde, limpia la casa para que esté limpia de nuevo en la mañana. Prevé las necesidades que tendrá a la hora del desayuno. El desayuno es vital para tu marido si debe enfrentarse al mundo interior con talante positivo.

Una vez que ambos os hayáis retirado a la habitación, prepárate para la cama lo antes posible, teniendo en cuenta que, aunque la higiene femenina es de máxima importancia, tu marido no quiere esperar para ir al baño. Recuerda que debes tener un

aspecto inmejorable a la hora de ir a la cama... si debes aplicarte crema facial o rulos para el cabello, espera hasta que él esté dormido, ya que eso podría resultar chocante para un hombre a última hora de la noche.

En cuanto respecta a la posibilidad de relaciones íntimas con tu marido, es importante recordar tus obligaciones matrimoniales: si él siente la necesidad de dormir, que sea así no le presiones o estimes la intimidad. Si tu marido sugiera la unión, entonces accede humildemente, teniendo siempre en cuenta que su satisfacción es siempre más importante que la de una mujer. Cuando alcance el momento culminante, un pequeño gemido por tu parte es suficiente para indicar cualquier goce que hayas podido experimentar. Si tu marido te pidiera prácticas sexuales inusuales, sé obediente y no te quejes. Es probable que tu marido caiga entonces en un sueño profundo, así que acomódate la ropa, refréscate y aplícate crema facial para la noche y tus productos para el cabello. Puedes entonces ajustar el despertador para levantarte un poco antes que él por la mañana. Esto te permitirá tener lista una taza de té para cuando despierte.

Sacado de "Economía Doméstica para bachillerato y magisterio" (Sección Femenina, 1958)

- Nolakoa zen garai horretako emakumea? Nolakoa IZAN BEHAR zen? Zerrenda batean jarri:

- Siempre la mujer es la que el hombre gusta.
- La mujer siempre tiene que estar en casa limpiando y cocinando.
- El hombre descansa y puede hacer lo que quiera en cambio la mujer no.
- Beti egiten duten lanak emakumeek egiten.
- Emakumea beti egoten da danean garbitzen eta jantzen horiek egiten.
- Gizona atseina hartzen du eta nahi denera egin ahal du eta emakumea ez.
- Beti ez da bere neska zerbitu eko emakume molata sentitzen.